МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

магістра

на тему: **«ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ УЧІННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ»**

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0133-з
спеціальності 013 «Початкова освіта»
освітньо-професійної програми «Початкова освіта»
Ю. В. Явтушенко

Керівник: доцент кафедри дошкільної та початкової освіти, к. пед. н., доцент _____
О. О. Андрющенко

Рецензент: доцент кафедри дошкільної та початкової освіти, доцент, к. пед. н. _____
Ю. Є. Зубцова

Запоріжжя
2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціальної педагогіки і психології
Кафедра соціальної педагогіки і психології
Рівень вищої освіти магістерський
Спеціальність 013 «Початкова освіта»
Освітньо-професійна програма «Початкова освіта»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри_____
……...
«___» _____20__року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

Явтушенко Юлії Василівни

1. Тема роботи: «Формування мотивації учіння молодших школярів засобами інтерактивних технологій»
керівник роботи Андрющенко Олена Олександрівна, кандидат педагогічних наук, доцент
затверджена наказом ЗНУ від 24 вересня 2024 р. № 1447-с

2. Строк подання студентом роботи: 25.11.2024 р.

3. Вихідні дані до роботи: матеріали педагогічної практики

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, що належить розробити): розкрити сутність та зміст поняття «мотивація»; визначити особливості формування мотивації учіння молодших школярів; охарактеризувати використання інтерактивних технологій для формування мотивації до навчання молодших школярів; вивчити початковий рівень сформованості мотивації учіння молодших школярів; розробити методичні рекомендації щодо формування мотивації учіння молодших школярів.

5. Перелік графічного матеріалу: немає

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали консультанта	Дата, підпис	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Вступ	Андрющенко О. О.	18.12.23	18.12.23
Розділ 1	Андрющенко О. О.	04.03.24	04.03.24
Розділ 2	Андрющенко О. О.	03.06.24	03.06.24
Висновки	Андрющенко О. О.	04.09.24	04.09.24

7. Дата видачі завдання: 27 листопада 2023 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір і систематизування матеріалу	листопад-грудень	виконано
2	Написання вступу	грудень-лютий	виконано
3	Написання першого розділу	березень-травень	виконано
4	Написання другого розділу	червень-серпень	виконано
5	Написання висновків	вересень	виконано
6	Оформлення роботи, рецензування	листопад	виконано
7	Захист	грудень	

Студент _____ **Явтушенко Ю. В.**
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____ **Андрющенко О. О.**
(підпис) (прізвище та ініціали)

Нормоконтроль пройдено
Нормоконтролер _____ **Зубцова Ю. Є.**

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 67 с., 4 таблиці, 87 джерел, 2 додатки.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити методи та прийоми формування мотивації учіння молодших школярів засобами інтерактивних технологій, розробити методичні рекомендації щодо формування мотивації учіння молодших школярів.

Об’єкт дослідження: освітній процес у початковій школі.

Предмет дослідження: зміст, методи, прийоми формування мотивації учіння молодших школярів засобами інтерактивних технологій.

Методи дослідження: аналіз та узагальнення наукових джерел, спостереження, опитування, анкетування, бесіда.

Теоретичне значення:

- визначено особливості формування мотиваційної діяльності молодших школярів з організацією інтерактивних методів.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що розроблено, апробовано та впроваджено:

- методи формування мотиваційної діяльності початкової школи засобами інтерактивних технологій;
- дидактичний матеріал щодо активізації мотивації учіння молодших школярів засобами інтерактивних технологій, а також інших педагогічних технологій.

Галузь використання: заклади освіти.

НАВЧАЛЬНА МОТИВАЦІЯ, МОЛОДШИЙ ШКОЛЯР, УЧІННЯ, ФОРМУВАННЯ, ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ

SUMMARY

Yavtushenko Y. Motivation of junior schoolchildren's learning by means of interactive technologies. Zaporizhzhia, 2024.

The qualification work consists of an introduction, 2 sections, findings, a list of references (87 titles on 9 pages).

The study is aimed at identifying pedagogical conditions that contribute to increasing the motivation of primary school students to learn through the use of interactive technologies. The paper addresses the problems of the lack of effectiveness of traditional teaching methods and proposes innovative approaches that take into account the age, psychological and educational characteristics of children

The work is based on the leading ideas of modern pedagogy and psychology, in particular on the concepts of motivation (A. Maslow, S. Rubinstein, L. Bozhovich) and interactive learning. The main aspects of the influence of interactive technologies on the educational process are highlighted, the peculiarities of motivation of primary schoolchildren in the age and psychological context are analyzed.

The use of interactive technologies in the classroom helps teachers to motivate younger students to learn. That is why the study of this topic is of great importance for the practice of primary education, as it will help teachers to increase the level of motivation and encourage students to learn.

The purpose of the study is to identify, test in practice and scientifically substantiate the pedagogical conditions for forming motivation to learn in primary school students using interactive technologies.

The tasks of the qualification work:

- to reveal the essence and content of the concept of "motivation";
- to determine the peculiarities of forming the motivation of junior schoolchildren to learn;
- to characterize the use of interactive technologies for the formation of

motivation to learn of junior schoolchildren;

- to study the initial level of formation of motivation for learning of junior schoolchildren;
- to develop methodological recommendations for the formation of motivation for learning of junior schoolchildren..

The object of the study is the educational process in primary school.

The subject of the study is pedagogical conditions for forming motivation to learn for primary schoolchildren using interactive technologies.

The following methods were used to solve the tasks: theoretical, empirical experimental methods, methods of processing the results.

The section 1 “Theoretical Foundations of Forming Motivation to Learn for Primary School Students” defines the concept of “motivation”; peculiarities of forming motivation to learn for primary school students; use of interactive technologies to form motivation to learn for primary school students

The section 2 “Experimental work on the formation of motivation to learn of junior schoolchildren” examines the initial level of formation; methodological recommendations for the formation of motivation to learn of junior schoolchildren by means of interactive technologies; results of the experimental study.

Keywords: motivation to learn, interactive technologies, primary education, pedagogy, learning activity.

ЗМІСТ

Вступ…… 8

Розділ 1. Теоретичні засади формування мотивації учіння молодших школярів……..……..……..…… 11

1.1. Сутність та зміст поняття «мотивація»……...…….. 11

1.2. Особливості формування мотивації учіння молодших школярів……... 17

1.3. Використання інтерактивних технологій для формуванні мотивації до навчання молодших школярів.……. 26

Розділ 2. Дослідно-експериментальна робота з формування мотивації учіння молодших школярів…… 35

2.1. Вивчення початкового рівня сформованості мотивації учіння молодших школярів …….…….. 35

2.2.Методичні рекомендації щодо формування мотивації учіння молодших школярів засобами інтерактивних технологій……... 47

2.3. Результати дослідно-експериментального дослідження…… 51

Висновки…...…….. 56

Список використаних джерел……..…….…..... 58

ВСТУП

В сучасному світі освіта набуває особливого значення, адже саме вона стає фундаментом для успішного розвитку особистості та її адаптації до змін у суспільстві. З огляду на це, мотивація до навчання виступає одним із ключових факторів, що забезпечує результативність освітнього процесу. Особливо це стосується молодшого шкільного віку, коли формуються базові навички та ставлення до навчання. У зв'язку з цим актуальність теми кваліфікаційної роботи «Формування мотивації учіння молодших школярів засобом інтерактивних технологій» є незаперечною та перспективною.

Сучасні діти з раннього віку взаємодіють з різноманітними технологічними засобами, що впливає на їх сприйняття інформації та навчальні потреби. Традиційні методи навчання часто втрачають свою ефективність, коли справа доходить до залучення молодших школярів до активного навчального процесу. Інтерактивні технології, такі як інтерактивні дошки, навчальні програми, віртуальні лабораторії та інші, надають можливість зробити навчання більш захоплюючим та доступним для дітей. Кожна дитина має унікальні здібності та темп освоєння матеріалу. Використання інтерактивних технологій дозволяє вчителям створювати персоналізовані навчальні маршрути, адаптовані до потреб та інтересів кожного учня. Це сприяє підвищенню мотивації, оскільки діти отримують можливість вчитися в комфортному для них темпі та формі.

Інтерактивні технології не лише мотивують до навчання, але й сприяють розвитку критичного мислення, креативності, комунікаційних та колаборaційних навичок. Ці компетенції є надзвичайно важливими в сучасному світі, де інформація швидко змінюється, а вміння адаптуватися та працювати в команді стають ключовими для успіху.

Таким чином, формування мотивації учіння молодших школярів засобом інтерактивних технологій є надзвичайно актуальною темою для дослідження.

Вона відповідає сучасним вимогам освіти, враховує потреби нових поколінь учнів та сприяє розвитку навичок, необхідних для успішного життя в XXI столітті. Дослідження у цій сфері дозволять не лише покращити якість навчання, але й зробити його більш захоплюючим та ефективним.

Навчальна діяльність має провідний характер у молодшому шкільному віці, результатом якої є знайомство дитини з людською культурою. Зрозуміло, що формування навчальної мотивації є центральним і самостійним завданням навчання у школі, але й не менш важливішим, ніж придбання школярами системи знань, умінь та навичок. Формування навчальної мотивації відбувається більш активно саме в перші роки шкільного життя, а в майбутньому є гарантом успішності навчання у старших класах.

Дослідженням формування мотивації учіння молодших школярів засобами інтерактивних технологій займались багато науковців.

Звідси випливає, що актуальність вивчення проблеми розвитку мотивації учіння на сьогоднішній день визначається збільшенням зацікавленості особистості молодшого школяра. Його визначають як суб'єкта навчальної діяльності, так і враховують його психологічні та фізіологічні вікові особливості.

Навіть незважаючи на посилену увагу до питання формування мотивації учіння молодших школярів, цей процес залишається вивченим недостатньо.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити методи та прийоми формування мотивації учіння молодших школярів засобами інтерактивних технологій, розробити методичні рекомендації щодо формування мотивації учіння молодших школярів.

Об'єкт дослідження: освітній процес у початковій школі.

Предмет дослідження: зміст, методи та прийоми формування мотивації учіння молодших школярів засобами інтерактивних технологій.

Виходячи з наукового осмислення мети, об'єкта, предмета дослідження було визначено такі завдання:

1. На основі аналізу наукової літератури визначити сутність і зміст поняття «мотивація».

2. Охарактеризувати особливості формування мотивації учіння молодших школярів.

3. Висвітлити використання інтерактивних технологій для формування мотивації до навчання молодших школярів.

4. Вивчити початковий рівень сформованості мотивації учіння молодших школярів.

5. Розробити методичні рекомендації щодо формування мотивації учіння молодших школярів засобами інтерактивних технологій.

Для вирішення поставлених завдань нами були використані такі методи дослідження: аналіз наукової та психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження, спостереження, констатуючий та формувальний експерименти, обробка та аналіз отриманих даних.

Практичне значення дослідження полягає в тому, на основі аналізу наукової літератури визначено методи та прийоми формування мотивації учіння молодших школярів засобами інтерактивних технологій;

Дослідження складалося з кількох етапів:

На першому етапі проводився аналіз психологічної та педагогічної літератури з проблеми дослідження, визначалися сутність поняття «мотивація», «навчальна мотивація», «інтерактивні форми уроку».

На другому етапі відбувався підбір методів вивчення мотивації учіння молодших школярів, проведення констатувального експерименту з використанням підібраних методик, а також аналіз отриманих даних.

На третьому етапі здійснювалася експериментальна перевірка ефективності формування мотивації учіння засобами інтерактивних технологій у навчальній діяльності молодших школярів.

Впровадження у практику та апробація дослідження здійснювалися на базі Запорізьких закладів освіти. На різних етапах дослідження в експериментальній роботі брали участь 45 учнів початкових класів.

Кваліфікаційна робота складається із вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1
НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ УЧІННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

1.1. Сутність та зміст поняття «мотивація»

Основою успішного учіння кожної дитини є високий рівень мотивації до цього виду діяльності. З давніх часів велике значення, як у вітчизняній, так і в зарубіжній психології та педагогіці визначалося мотивації як провідному фактору будь-якої діяльності. Доказом цього є роботи Аристотеля, Демокрита та Платона. Вони вивчали потребу як основу для набуття знань, досвіду, вважали її головною рушійною силою. Також були зроблені спроби пояснити, що і як змушує людину діяти [5]. Говорячи інакше, вже в ті часи вчені намагалися виявити структуру мотивації, умови її становлення та механізми впливу.

Мотивація (від латинського дієслова moveo – рухаю) – це широкий спектр явищ, що мотивують людей до діяльності. Першим, хто використав даний термін, був А. Шопенгауер у статті «Чотири принципи достатньої причини» (1900 - 1910) [18].

У сучасному світі існує велика кількість визначень поняття «мотивація», які відображають різні погляди на різні явища, наприклад, потреба, мотив, мотивація, що ускладнює виділити однозначне розуміння терміну «мотивація».

У широкому значенні, під поняттям «мотивація» мають на увазі те, що викликає активність людини, наприклад, потреби, бажання, інстинкти, емоції тощо.

Говорячи про мотивацію, необхідно визначити сутність поняття «мотив».

Мотив – внутрішнє спонукання особистості до того чи іншого виду активності, пов’язаної із задоволенням певної потреби [19].

Термін «мотивація» є більш широким поняттям, ніж термін «мотив». У цілому автори теорій в даний час дотримуються двох точок зору поняття

«мотивація»:

1) сукупність мотивів і факторів, які визначають індивідуальну систему мотивів;

2) динамічну освіту, процес, механізм, тобто. систему дій щодо активізації мотивів конкретної людини.

Таким чином, мотивація розглядається як система факторів, що детермінують поведінку та діяльність. А. Маслоу розглядає її як особливу сферу, що включає потреби, мотиви, цілі, інтереси в їх складній взаємодії [15].

У другому випадку – процес освіти, формування мотивів, тобто процес психічного регулювання конкретної діяльності (В. Мерлін).

У поведінці людини є дві взаємопов'язані сторони: спонукальна, тобто намір діяти, що забезпечує активізацію та спрямованість наказу, та регуляційна, яка відповідає за те, як поведінка складається від початку остаточно у конкретних ситуаціях. Ідея мотивації виникає при спробі пояснити, а не описати поведінку людини. Це відповіді питання, такі як «чому?», «навіщо?», «з метою?», «для чого?», «у чому сенс?». Виявлення та опис причин стабільних для поведінкових змін – відповідь на питання, про мотивацію, що міститься у цій дії.

У педагогіці мотивація трактується як загальна назва процесів, методів, засобів і спонукань учнів до продуктивної діяльності, а також активного вивчення змісту освіти [59].

Згідно з визначенням В. Шапіро, мотивація – це спонукання людей до діяльності. Автор наголошує, що мотивація охоплює як внутрішні, так і зовнішні чинники, що формують поведінкові акти.

Проте, всі визначення подібні в одному: під мотивацією розуміють активні рушійні сили, що визначають поведінку живих істот. Слід зазначити, що поведінка людини завжди вмотивована.

А. Савчук характеризує мотивацію як «спонукання до активної діяльності особистості, колективів, груп, пов'язаної з прагненням задовольнити певні потреби» [46].

У вітчизняній літературі такий відомий психолог, як Л. Рубінштейн – один

з перших, хто почав вивчати питання формування довільної мотивації.

Л. Рубінштейн визначає мотивацію людської поведінки як опосередковану процесом відображення суб'єктивну детермінацію людини Через цю мотивацію людина вплетена в контекст реальності.

Інші фахівці вважають що мотивація у досягненні успіхів у навчальній діяльності є приватним видом мотивації, включеним у навчальну діяльність, який стимулює активність учня і визначає напрям його діяльності.

Л. Ткаченко зазначає, що на початку власного шкільного життя дитина має бажання вчитися, причому краще та краще. Мотивація успіху в початковій школі найчастіше є домінуючою. У дітей з високою успішністю мотивація досягнення успіху виражена найбільш яскраво. Але вона, як правило, поєднується з мотивом схвалення дорослих власної роботи, вона дає орієнтацію дитині на якість та результативність навчальних дій. [39].

Варто зазначити, що провідний принцип у методології, який визначає вивчення мотиваційної сфери у вітчизняній науці – це ідея про динамічну та змістовно-смислову сторону мотивації. Це принцип розроблений на основі дослідження системи взаємовідносин людини, співвідношення значення, зміни спонукань та їх смисловий контекст.

Фахівці в галузі психології оцінюють мотивацію як багаторівневий регулятор життєдіяльності людини, найвищим рівнем якої виступає свідомо-вольовий. Вчені зазначають, що мотиваційна система людини є не заданими константами, а має більш складнішу структуру. До неї входять установки, прагнення, а також частина ідеалу, яка дає людині перспективу для її розвитку та спонукання. Звідси зазначається, що мотивація - неоднорідна, багаторівнева система збудників, що включає мотиви, потреби, прагнення, ідеали і т. д. [3].

Людина здійснює кілька видів діяльності протягом свого життя, які відрізняються предметним змістом. У педагогіці за загальною класифікацією виділяються три види діяльності: ігрова, навчальна та трудова діяльність.

Від сили мотивації, її структури, основних мотивів учіння залежить ефективність самого учіння та якість оволодіння вміннями.

Ще раз підкреслимо, що у найзагальнішому вигляді мотивацію до діяльності розуміють як сукупність рушійних сил, що спонукають людину до здійснення конкретних дій [9].

Ці сили знаходяться як усередині людини, так і з'являються ззовні і поза примушують її усвідомлено чи несвідомо вчиняти певні дії.

При цьому зв'язок між мотивами та реакціями залежить від життєвого досвіду, виховання, емоційного стану.

Під поняттям «мотивація» матимемо на увазі – сукупність внутрішніх і зовнішніх рушійних сил, які спонукають людину до діяльності, орієнтованої на досягнення певних цілей.

Навчальна мотивація – вид мотивації, включеної до навчальної діяльності [17].

Розвиваючій особистості допомагає визначити напрямок, способи здійснення навчальної діяльності навчальна мотивація. Навчальна мотивація стає важливою багатофакторною детермінацією, яка допомагає визначати специфіку навчальної ситуації у будь-який часовий інтервал.

Розглядаючи зміст навчальної мотивації молодших школярів, необхідно охарактеризувати види мотивів навчальної діяльності. Існують різні підходи у визначенні системи мотивів, що визначають зміст навчальної діяльності. Деякі вчені в структурі навчальної мотивації молодших школярів називають такі мотиви:

- пізнавальні мотиви складають основний зміст навчальної діяльності і свідчать про те, що учні націлені на засвоєння нових знань, і навіть на освоєння навчальних навичок. Пізнавальні мотиви також відображають прагнення молодших школярів до процесу самоосвіти, спрямованості на самовдосконалення різних способів учіння;
- соціальні мотиви відносяться до різноманітних видів соціальних відносин учня з навколишньою дійсністю, соціумом. До них належать: бажання виконувати свою роботу, щоб бути корисним суспільству, розуміння важливості вчення, розвиток почуття відповідальності [14].

До соціальних мотивів відносять і так звані позиційні мотиви, які визначаються, коли є прагнення зайняти певну позицію у відносинах з оточуючими, отримати їх схвалення, заслужити авторитет [8].

Вважається, що позиційний мотив відносить до окремої групи мотивів. Позиційний мотив може бути пов'язаний з проявом спроб самоствердження, тобто, бажання бути лідером, впливати на інших людей, займати домінуючу роль у колективі тощо.

Психологи підкреслюють, що поєднання названих вище мотивів навчання в школі зумовлює високий рівень мотивації учіння молодших школярів і сприяє позиції успішного учня. Ігровий мотив, що відображає ще незрілу позицію школяра, характеризує прагнення дитини відвідувати школу, тому що там багато дітей, з якими можна грати. Зовнішній мотив з'являється в той момент, коли певний вигляд діяльності виконується через обов'язок, для досягнення визначеної позиції серед однолітків, через натиск рідних, вчителів та ін.

Навчальна діяльність має полімотивований характер, оскільки активність учня має різноманітні причини, джерела. Прийнято виділяти три види джерел активності: внутрішні; зовнішні; особисті.

До внутрішніх джерел навчальної мотивації відносяться пізнавальні та соціальні потреби (прагнення схвалення дій і досягнень у суспільстві).

Навчальна мотивація може мати зовнішні джерела, які зумовлюються життєвими умовами учня, тобто, наявність визнаної необхідності дотримання норм поведінки, спілкування у суспільстві.

Також зовнішні джерела показують ставлення суспільства до вчення, визначаючи його, як норму в поведінці, що дозволяє долати труднощі, які виникають у процесі здійснення навчальної діяльності. Можливості – це об'єктивні умови, які необхідні для розгортання навчальної діяльності (наявність школи, підручників, бібліотеки тощо).

Особливе місце займають особисті джерела активності, що мотивують діяльність. До них відносять особисті потреби, інтереси, життєві стереотипи, які пробуджують прагнення до саморозвитку, самореалізації у навчальній

діяльності, а також в інших видах діяльності.

Взаємодія особистих, зовнішніх та внутрішніх джерел навчальної мотивації визначають характер навчальної діяльності, і навіть надають вплив на її результати. Нестача одного з видів джерел веде до змін у будові системи навчальних мотивів чи їх деформації.

Питання навчальної мотивації присвячені багато робіт як вітчизняних психологів і педагогів так і зарубіжних. Цій і іншій проблемі, яка пов'язана з навчальною мотивацією, приділялося велика увага, і присвячувалися дослідження, в результаті яких були отримані головні підсумки суспільству, але, попри це, питання формування навчальної мотивації так і залишається актуальним у наш час.

Таким чином, під «навчальною мотивацією» ми розумітимемо сукупність внутрішніх та зовнішніх рушійних сил, які спонукають людину до навчальної діяльності, орієнтованої на досягнення визначених цілей.

Аналіз наукової літератури підтвердив, що питання формування навчальної мотивації, незважаючи на посилену увагу, залишається не вивченим до кінця, у тому числі у визначенні педагогічних умов, формуванні стійкої позитивної навчальної мотивації в умовах організації нетрадиційних форм уроків.

Таким чином, мотивація є багатогранним явищем, що відіграє центральну роль у розвитку особистості. Її формування та підтримка особливо важливі в умовах освітнього процесу, де вона виступає рушійною силою учіння і запорукою досягнення високих результатів.

Роблячи висновок можемо сказати, що мотивація є ключовим фактором, що визначає активність і поведінку людини. Вона складається з внутрішніх і зовнішніх рушійних сил, які спрямовують людину до досягнення цілей. У контексті навчальної діяльності мотивація виступає важливим чинником успішного засвоєння знань і розвитку особистості.

1.2. Особливості формування мотивації учіння молодших школярів

Перш ніж говорити про навчальну мотивацію молодших школярів, необхідно встановити стан мотивації на момент приходу дитини до школи вперше. Цей період розвитку дитини орієнтується на те, що він вперше перебуває у новій важливій соціальній ролі, важливій як для нього самого, так і для соціуму.

Відомо, що в кінці дошкільного віку у кожної дитини формується стійка мотивація до учіння в шкільному житті. Спеціалісти в галузі психології визначають, що така нова особистісна освіта є «внутрішньою позицією школяра». Ця позиція встановлюється у визначенні потреби дитини ходити до школи, носити шкільну форму та шкільне приладдя, включитися в нову діяльність учіння, зайняти змістовно-нове для нього становище серед оточуючих. Ця потреба створює суб'єктивну готовність до школи. На рівних умовах з цим є й об'єктивна готовність до школи – рівень знань та вмінь, з якими дитина приходить до школи.

Дослідження демонструють, що у сучасної дитини, яка йде вперше до школи, суб'єктивна готовність може знижуватися через розповіді інших дітей про труднощі, з якими можна зустрітися в школі, а ще через те, що прагнення вчитися певною мірою задовольняється у дитячому садку.

Об'єктивна готовність дітей до школи зростає завдяки розширенню доступу до інформації через інтернет, телебачення та інші джерела, що сприяє збільшенню їхньої обізнаності. Сучасні діти демонструють вищий рівень знань та навичок, що формують об'єктивну готовність до навчання. Однак, водночас суб'єктивна готовність, яка залежить від емоційного настрою, соціальних уявлень та мотивації, може знижуватися. Це може бути наслідком певних страхів, зниження інтересу або впливу інших факторів. У результаті виникає складність у гармонійному формуванні мотивації до навчання у початковій школі, що потребує додаткових педагогічних підходів.

При переході з дитячого садка до школи дитина знаходиться в новій

соціально-важливій ситуації розвитку. Безпосередньо в центрі цієї ситуації знаходиться вчитель. Саме в молодшому шкільному віці провідною діяльністю стає навчальна, дана форма активності, спрямована, як правило, на самого себе. Головну роль відводиться мисленню у молодшому шкільному віці. Як правило, закінчується перехід від наочно-образного мислення до словесно-логічного мислення. У великої частини дітей простежується збалансованість різних видів мислення та сприйняття. У кожному віці вони розуміються по-різному, наприклад, від 2 до 5 років відбувається перерахування предметів, зображених на картині, у віці 6-9 років – з'являється опис картини, у віці 9-10 років здійснюється відтворення та переказування побаченого.

Пам'ять у молодшому шкільному віці розвивається у двох напрямках – осмислення та довільність. Учні легко можуть запам'ятати матеріал, який викликав у них більший інтерес, особливо якщо його подано у зрозумілій та привабливій формі, наприклад, через гру. Використання яскравих і наочних матеріалів сприяє ефективному засвоєнню інформації, оскільки вони активізують уяву та асоціативне мислення.

На цьому етапі розвитку діти здатні запам'ятовувати не лише цікавий, але й нейтральний або менш привабливий матеріал, завдяки поступовому вдосконаленню їхньої смислової пам'яті. Це створює можливості для освоєння більш складних навчальних предметів і тем, де використовуються такі прийоми, як поділ тексту на змістовні частини, складання планів для переказу інформації та її узагальнення.

Таким чином, розвиток пам'яті в молодшому шкільному віці є важливим компонентом навчального процесу, який дозволяє учням поступово переходити від наочно-образного до більш абстрактного мислення.

Одним із не менш важливих процесів у молодшому шкільному віці є процес розвитку уваги. Без сформованості уваги процес успішної реалізації навчальної діяльності не представляється реальним. У процесі уроку вчитель намагається привернути увагу дитини та утримати її протягом часу. У кілька разів зростає обсяг уваги у цьому віці, у тому числі підвищуються розподіл,

перемикання та стійкість уваги [54].

Саме у молодшому шкільному віці відбуваються найважливіші процеси формування майбутньої особистості. Дані процеси визначаються взаємовідносинами з дітьми того ж віку, дорослими, які входять до колективу, а також відбувається приєднання до нового виду діяльності – учіння, яке у свою чергу, визначає умови і вимоги до дитини.

Усі ці вікові та індивідуальні особливості необхідно враховувати при побудові роботи з дитиною, спрямованої на формування навчальної мотивації, і навіть пізнавальної активності.

Перш ніж досліджувати процеси формування позитивної мотивації учіння, необхідно розкрити сутність навчальної діяльності молодшого школяра.

У психолого-педагогічній літературі термін «навчальна діяльність» найчастіше замінюють на слова «учіння», «засвоєння знань», «навчання», хоча ці терміни близькі за змістом, вони описують різні аспекти навчального процесу і мають свої специфічні особливості.

Учіння, зазвичай, розуміється як діяльність, спрямована на здобуття знань, умінь і навичок шляхом активного включення учня в освітній процес.

Засвоєння знань фокусується на результаті учіння, тобто на тому, як добре учень опанував навчальний матеріал.

Навчання – це ширше поняття, яке охоплює як сам процес учіння, так і організацію педагогом умов для його успішного здійснення. Через розмитість і взаємозамінність цих понять їх некоректне використання може призвести до непорозумінь у побудові навчального процесу. Наприклад, плутанина між процесом (учіння) і результатом (засвоєння знань) може знизити ефективність педагогічних підходів.

Таким чином, розмежування понять «учіння», «засвоєння знань» і «навчання» є необхідним для більш глибокого розуміння природи навчальної діяльності молодшого школяра та забезпечення її ефективної організації.

У даному випадку «учіння» є синонімом поняття «навчання» та «засвоєння». Такий підхід визначає цей процес як психологічний процес за

своєю природою.

Говорячи про оцінювання сенсу та важливості навчальної діяльності, ми поділяємо позицію А. Стеценка, який говорив, що як особлива форма соціальної активності суб'єкта аналіз навчальної діяльності не може бути обмежений аналізом процесу засвоєння. Навчальна діяльність містить у собі передачу знань, умінь і навичок іншим поколінням.

Наступна відмінність навчальної діяльності від інших видів діяльності полягає в тому, що результатом навчальної діяльності не є ні матеріальний, ні інтелектуальний продукт. Учень за допомогою вчителя користується науковими поняттями, трактує їх, вивчає, не вносячи при цьому ніяких змін у теорію. Зміни відбуваються в цьому випадку з особистістю школяра, його розвитком та ерудицією. У зв'язку з цим школяр отримує можливість організовувати свою навчальну діяльність та пояснювати процеси та механізми, у освітньому процесі [65].

Виходячи з цього, продуктом навчальної діяльності стає особистісні зміни, що відбулися під час її виконання.

Молодший шкільний вік відрізняється тим, що дитина вперше входить у навчальну діяльність. Мотивація навчальної діяльності у дітей молодшого шкільного віку може розвиватися у різних напрямках, наприклад:

1) широкі пізнавальні мотиви, саме прояв інтересу до знань, можуть до середини віку змінюватися в навчально-пізнавальні мотиви, а саме вже до способів набуття знань;

2) мотиви самоосвіти представляються у формі додаткового інтересу до джерел знань;

3) широкі соціальні мотиви виходять від загального розуміння соціальної значущості учіння до більш усвідомленого визначення причин необхідності у навчанні;

4) вузькі соціальні мотиви виражаються у бажанні дитини отримати схвалення від вчителя. У найзагальнішому вигляді у молодших школярів присутні мотиви співробітництва та колективної роботи [41].

Молодший школяр тільки вчиться розуміти цілі та виконувати дії за інструкцією, яку одержує від вчителя. При грамотній організації навчальної діяльності у дітей молодшого шкільного віку закладаються вміння самостійно ставити мету. До того ж, розвивається вміння співвідносити мету з наявними можливостями [6].

Розуміння дітей молодшого шкільного віку для чого вони навчаються у школі досить невиразні та розмиті. Найчастіше їх відповіді стосуються стандартних фраз, наприклад, «для того, щоб вміти читати та писати», «бути розумним», «багато знати». Уточнюючі питання на ці висловлювання часто ставлять дітей у положення, в якому вони не можуть відповісти на ці питання, найбільш тямущі припускають про можливість знайти хорошу та цікаву роботу в майбутньому. Ця перспектива через свою віддаленість не може здаватися стійким стимулом до учіння [26].

Навчальна діяльність у молодшому шкільному віці активізується декількома різноманітними мотивами, які утворюють врешті-решт, взаємозалежну систему.

Діти одного віку можуть мати різні мотиви, що спонукають їх до навчання, оскільки мотивація є індивідуальною і залежить від особистих особливостей, виховання та умов розвитку, а саме:

- для однієї дитини головним мотивом учіння є прагнення стати найкращим у класі, отримати визнання серед однолітків;
- інша дитина може бути мотивована бажанням отримати схвалення від дорослих, таких як батьки чи вчителі;
- третя дитина захоплюється самостійним здобуттям нових знань і виявляє інтерес до процесу навчання;
- четверта сприймає школу через призму гри, де кожне завдання стає частиною захопливої діяльності;
- п’ята може ходити до школи лише через зовнішній вплив, наприклад, «мама сказала, що так треба».

Такий різноманітний спектр мотивацій вимагає від педагогів врахування

індивідуальних потреб і особливостей кожного учня, а також створення умов для розвитку внутрішньої мотивації. Вчителю важливо адаптувати підходи до навчання, стимулюючи пізнавальний інтерес, соціальну взаємодію та самостійність у процесі учіння.

Особистість дитини виходить на перший план зараз у тимчасовій освіті, а дитина займає позицію діяча і дослідника. Розвивати творчий потенціал дитини як особистості можна, якщо з'являються сприятливі умови, які сприяють процесу формування особистісних потреб, а також мотивації школяра.

Активізаторами навчальної діяльності є потреби. Вони спонукають школяра до активності, і потреби стають головною і обов'язковою ланкою у розвитку дитини як особистості. Усвідомлені потреби людини і бажання набувають характеру мотивів. Різні мотиви разом створюють мотиваційну сферу.

Завданням розвитку творчого потенціалу учнів в освітньому процесі стає готовність особистості до творчого саморозвитку. Щоб вирішити це завдання необхідно цілеспрямовано і систематично виробляти процес навчання і виховання, інакше рівень творчих здібностей може залишитися на початковому рівні, закладеному природою. Тому необхідно розвивати навчальну мотивацію, а саме стимулювати дитину до навчальної творчої діяльності

Саме творчий розвиток відбувається найактивніше у молодших школярів. У віці 1-2 класу навчальна мотивація зростає, а знижується до 3-го класу. Практика показує, що найбільше зниження навчальної мотивації відбувається в класах, в яких спостерігається репродуктивне засвоєння матеріалу, а в класах з інтелектуальною ініціативою та дослідницькою практикою, рівень навчальної мотивації може зберігатися протягом усього періоду навчання. Виходячи з цього, слід простежити, що прояв інтересу у школярів з'являється до завдань, у яких необхідно виявити самостійність, ініціативу та творчу сторону особистості.

Тобто можна говорити про те, що навчальна мотивація – спонукає учнів підвищувати свої результати, змушує прагнути добиватися успіхів, а також досягати своїх цілей. Можна стверджувати про те, що дані якості особистості є

найважливішими, які надають найбільший вплив на школярів.

Як нами було встановлено, вчені в галузі педагогіки та психології виділяють дві основні групи мотивів, які спонукають до учіння: соціальні та пізнавальні.

Соціальні мотиви є впливом з боку суспільства, соціуму. Пізнавальні мотиви є внутрішніми мотивами особистості.

Найвищий рівень пізнавальних мотивів – виникнення захоплення. При захопленні виникають позитивні емоції, які не є перешкодою у навчанні. Можна дійти невтішного висновку, щоб навчання школярів було успішним потрібно викликати інтерес до оволодіння знаннями, тобто, школярі мають набути захоплення.

На результативність формування навчальної мотивації успішних учнів значний вплив мають пізнавальні мотиви, але на успіхи в навчальній діяльності неуспішних учнів найбільший вплив мають мотиви досягнення та соціальні мотиви вчення. При цьому результати навчальної мотивації залежать від «Я» – включеності в активний пізнавальний процес, в основі якого лежить прагнення підняти особисту самооцінку, домогтися самоповаги та поваги з боку інших. Ця група мотивів є реально діючою у навчальній діяльності успішних учнів [61].

Пізнавальний мотив, який є одним із структурних елементів навчальної мотивації, у процесі навчальної діяльності у початковій школі змінюється: діти молодшого шкільного віку починають виявляти інтерес до закономірностей і принципів того, що відбувається навколо, а не тільки до окремих фактів.

Соціальний мотив може прогресувати від розуміння загальної значущості навчання, з якою дитина вперше приходить до школи, до більш свідомого визначення причин особистісної значущості вчення та самоосвіти.

Виділяючи динаміку навчальної мотивації протягом молодшого шкільного віку, можна говорити про позитивні та негативні сторони навчальної мотивації у шкільному віці.

Серед позитивних аспектів мотивації можна виділити сприятливе

ставлення дитини до школи і навчального процесу, розвиток широкого кола інтересів та допитливості. У молодшому шкільному віці діти виявляють зацікавленість до багатьох явищ довкілля, навіть якщо вони не включені до навчальної програми. Такий широкий характер інтересів не завжди враховується в освітньому процесі, що знижує можливість їхньої реалізації, наприклад, через участь у творчих іграх [65]. Допитливість як прояв розумової активності є важливим показником розвитку молодших школярів. Вона виражається у прагненні пізнати нове, досліджувати навколишній світ, ставити запитання і шукати на них відповіді.

Відкритість дітей цього віку, їх довіра до авторитету вчителя і готовність виконувати завдання створюють умови для формування соціальних мотивів, таких як відповідальність та усвідомлення важливості навчання. Ці мотиви закладають основу для позитивного ставлення до навчальної діяльності і сприяють гармонійному розвитку особистості школяра.

Ефективне використання цих особливостей потребує врахування індивідуальних інтересів дітей та застосування інтерактивних і творчих підходів у навчанні, що дозволить підтримувати і розвивати їхню пізнавальну активність [72].

У мотивації молодших школярів можна спостерігати й негативні характеристики, які перешкоджають ефективному навчанню:

- Недостатня дієвість інтересів. Інтереси школярів зазвичай мають короткочасний характер і не здатні довго підтримувати їхню активність у навчальній діяльності.
- Ситуативність і нестійкість. Інтереси дітей швидко задовольняються й не відновлюються, що ускладнює формування тривалого інтересу до предметів або тем навчання.
- Низький рівень усвідомлення. Школярам важко чітко визначити, що саме їм подобається в предметі, і сформулювати власні пріоритети в навчанні. Інтереси можуть об’єднуватись за зовнішніми ознаками, містять у собі орієнтування школяра частіше на результат навчання

- Орієнтація на зовнішні ознаки. Інтереси часто зосереджуються на досягненні результату, а не на самому процесі навчання або пізнанні [12].

Ці особливості вимагають від педагогів застосування методів, які допомагають зробити інтереси більш стійкими та усвідомленими. Це може бути досягнуто через використання інтерактивних технологій, емоційно забарвлених завдань, стимулювання самостійності учнів і створення ситуацій успіху, які акцентують увагу на цінності самого процесу навчання, а не лише на результатах.

І головне завдання вчителя, перш за все, полягає в тому, щоб «відкрити серце дитини», спонукати в неї бажання вчитися і засвоювати матеріал, а також навчитися працювати з навчальним матеріалом [28].

Для розвитку навчальної мотивації дітей молодшого шкільного віку педагогу потрібно:

- допомагати визначити особистісну значущість діяльності;
- навчити дитину поставити мету у навчальній діяльності;
- допомагати дитині виявити самостійну участь у знаходженні шляхів для реалізації мети навчальної діяльності;
- приділяти увагу ролі пошукової діяльності у провадженні навчальної діяльності.

Основа для особистісного розвитку та самореалізації дитини ґрунтуються на інтересах учнів, які формують пізнавальну потребу [75].

Отже можемо зробити висновок, що молодший шкільний вік є сенситивним етапом у формуванні навчальної мотивації, яка визначає подальше ставлення дитини до освіти і впливає на її особистісний розвиток. У цьому віці формуються як позитивні, так і негативні сторони мотивації, які педагоги повинні враховувати у своїй роботі. При цьому важливо, щоб пізнавальна потреба дитини, інтерес до знань та самого процесу пошуку служили стійкою основою в самореалізації та саморозвитку особистості кожної дитини.

1.3. Використання інтерактивних технологій для формуванні мотивації до навчання молодших школярів

В даний час навчання в школі спрямоване не тільки на засвоєння учнями програмних знань, але й дозволяє визначати головним напрямом – розвиток особистості, навчально-пізнавальної мотивації, творчі здібності. Аналіз практики та теорії початкової освіти показує, що в процесі навчання молодших школярів часто враховуються співвідношення власної навчально-пізнавальної активності школяра та впливу вчителя на його навчальну діяльність, що веде, як правило, до зниження суб'єктної активності дитини, що в результаті, впливає на формування та розвиток навчальної мотивації молодшого школяра.

Ми вважаємо, що важливо актуалізувати саме пізнавальні мотиви, які багато в чому визначають спрямованість учнів на розширення світогляду, сприяють активному освоєнню знань, їх поглибленню та систематизації. Під навчальною мотивацією ми розуміємо вид мотивації, зовнішні, внутрішні мотиви, які спонукають людину до навчальної діяльності.

Важливим в цьому випадку є визначення педагогічних умови, які ми розумітимемо як сукупність обставин, що сприяють формуванню навчальної мотивації молодших школярів [28].

Слід зазначити, що педагогічні умови мають низку особливостей та характерних ознак, зокрема:

- педагогічні умови залежать від професійної підготовки педагога та рішучості в роботі з формування навчальної мотивації молодших школярів;
- педагогічні умови безпосередньо пов'язані з умовами організації навчального процесу щодо формування навчальної мотивації школяра та розвитку його пізнавальних інтересів;
- головна вимога у здійсненні та реалізації педагогічних умов щодо формування навчальної мотивації це розвиток мотиваційного потенціалу уроку за рахунок активізації емоційної сфери школярів, а саме отримання яскравих вражень, почуттів, які допомагають виявлятися особистісному ставленню до

навчального матеріалу;

- педагогічні умови є сукупністю забезпеченості матеріально-просторового середовища та освітнього середовища, яке забезпечує підвищення результативності та ефективності педагогічного процесу.

Варто зазначити, що недоліки в теорії та практиці формування навчальної мотивації молодших школярів виявляються у тому, що заняття проводяться традиційно.

Вчителі не завжди володіють новими технологіями або в них немає часу на підготовку уроків у нетрадиційній формі. Незважаючи на підвищену увагу до формування навчальної мотивації молодших школярів, це питання до кінця залишається невивченим.

Етап початкової школи полягає у формуванні навчальної мотивації молодших школярів, у сучасних умовах освіти, включаючи вибір інноваційних форм організації уроку, що характеризуються нестандартним підходом до відбору змісту навчального матеріалу, різних методів навчання. На першому шкільному етапі у дітей молодшого шкільного віку з’являється потреба в навчанні, тому саме на цьому етапі важливо педагогу сформувати позитивну навчальну мотивацію, яка включає формування значимості учіння, пробудження бажання сприймати новий матеріал і навчити використовувати його на практиці.

Вивчивши психолого-педагогічну літературу, ми дійшли висновків, що інноваційний урок, що займає значне місце в навчальній діяльності, характеризується ігровою формою та оригінальністю проведення з урахуванням вікових характеристик дітей.

При застосуванні нетрадиційних форм організації уроку з’являються можливості розширити межі, які виставляє навчальна програма. Однією з головних цінностей є застосування інтерактивних методів навчання, що дає можливість впливати на емоційну сферу учнів, формувати особистісне ставлення до навчальної діяльності. Також при організації інтерактивних методів навчання молодші школярі не тільки розширюють та закріплюють здобуті знання та вміння, але й навчаються застосовувати їх на практиці, та підвищують творчий

потенціал через вирішення цікавих завдань.

У педагогічній літературі існує безліч типів нетрадиційних форм організації уроку з використанням інтерактивних технологій навчання. Найбільш поширеними є урок-гра, урок-подорож, урок-змагання, уроки з груповими формами роботи.

При організації та проведенні навчальної діяльності вчитель основується на інтересах дітей, які відповідають їх психофізичним особливостям. Зокрема, при організації нетрадиційних форм уроків враховується тематика та форма проведення, яка підходить для конкретної групи учнів. У початковій школі актуально використовувати такі форми організації уроків, як урок-вікторина, уроки-подорожі, ігрові форми уроків, коли кожен учень може активно виконувати тематичний матеріал, що дозволить йому краще опанувати знання, оволодівати навичками та вміннями.

Підготовка педагога до проведення уроку в нетрадиційній формі потребує значної уваги та системності. Першим етапом є відбір і систематизація відповідного матеріалу, який має бути заздалегідь підготовлений. Педагогу важливо глибоко опрацювати цей матеріал: ретельно його вивчити, осмислити і підготувати так, щоб він відповідав меті та формату уроку. Наступний етап передбачає безпосередню організацію підготовки, в яку можуть бути залучені учні. Школярі із задоволенням беруть участь у таких активностях: вони допомагають створювати ілюстрації, готувати тематичні матеріали чи навіть беруть на себе певні творчі завдання, які збагачують зміст уроку. Така співпраця сприяє активізації їхньої пізнавальної діяльності, розвитку творчих здібностей і підвищенню мотивації до навчання.

Цей процес забезпечує ефективність нетрадиційного уроку, оскільки створює атмосферу співтворчості та залученості, що є важливим для формування позитивного ставлення до навчання.

Таким чином, використання різноманіття інтерактивних методів навчання допоможе підвищити рівень навчальної мотивації, а також сприятиме виникненню інтересу учнів молодших класів до вивчення предметів.

Головними факторами, що впливають на становлення позитивної мотивації до навчальної діяльності молодших школярів, які необхідно врахувати у діяльності педагога, є:

- зміст матеріалу з навчального предмета;
- організація навчального процесу;
- стиль педагогічної діяльності вчителя.

Зміст навчального предмета може виявлятися в тому, яку інформацію отримують учні від педагога, з літератури та інших засобів передачі. Але сама по собі інформація, не торкаючись потреби дитини, не має жодної цінності, а також не сприяє виникненню інтересу до навчальної діяльності. Тому педагогу необхідно враховувати потреби учнів конкретного віку, для якого призначена ця інформація.

Такими потребами для учнів початкової школи є:

- потреба постійної діяльності (ігрової, навчальної);
- потреба тренування пам’яті, мислення та уяви;
- потреба емоційного забарвлення процесу навчання;
- -потреба самоаналізу та самооцінки тощо.

Тому навчальний матеріал повинен подаватися у такій формі, щоб викликав у молодших школярів емоційний ефект, тобто був незвичайним, що сприятиме активізації пізнавальних процесів, а також бути добре проілюстрованим. Змістовно ненасичений матеріал не володіє достатньою силою мотивації і не сприяє виникненню інтересу до процесу навчальної діяльності.

Вивчення кожного розділу або теми має ґрунтуватися на трьох основних щаблях:

- мотиваційному – необхідність повідомити учневі для чого і чому цю тему чи розділ необхідно вивчати;
- пізнавальному – на даному щаблі відбувається засвоєння учнями нової теми, оволодіння навчальними діями у зв’язку з її змістом;
- рефлексивно-оцінному етапі – на цьому етапі відбувається аналіз

проробленої роботи, зіставлення досягнутих результатів зі спочатку поставленою метою та оцінюванням проведеної роботи.

Стиль педагогічної діяльності, заключний фактор, який впливає на формування навчальної мотивації, оскільки кожен стиль формує свій мотив:

- авторитарний стиль формує мотив «уникнення невдач»;
- демократичний стиль сприяє формуванню «внутрішньої» мотивації;
- ліберальний стиль знижує навчальну мотивацію та формує мотив «надії на успіх».

Багато досліджень і спостережень за діяльністю педагогів показують, що мотивація учнів є одним із ключових аспектів навчального процесу. Педагоги часто приділяють цьому увагу, проте, як зазначають учені, на практиці нерідко використовується негативна мотивація. У таких випадках спонуками до навчальної діяльності стає бажання уникнути неприємностей: наприклад, покарання з боку вчителя або батьків, несхвалення чи осуду з боку однолітків.

Подібний підхід може бути ефективним у короткостроковій перспективі, проте він має ряд недоліків. Зокрема, негативна мотивація здатна викликати страх, знижувати рівень самостійності учнів та їхню впевненість у собі. У довгостроковій перспективі це може перешкоджати формуванню внутрішньої пізнавальної мотивації та інтересу до навчання.

Для досягнення стійких результатів у навчанні педагоги мають орієнтуватися на розвиток позитивної мотивації, що ґрунтується на інтересі, пізнавальній активності, прагненні до самовдосконалення та розумінні цінності знань.

У молодшому шкільному віці у дитини починається розвиватися її особистість серед колективу. Тоді рівень інтересу до навчальної діяльності залежить від ставлення вчителя до дитини. Якщо педагог відноситься до учня негативно, то це ставлення педагога до дитини передається учням всього класу, згодом може виникнути страх перед школою, страх засудження та приниження.

Виходячи з цього, кожен педагог повинен пам’ятати, що його головна заслуга буде в тому, якщо у дітей зніметься страх перед школою. Дитині школа

повинна приносити радість, тому педагоги мають забезпечити не лише гуманне ставлення до дітей, але й подбати про успішність навчальної діяльності.

У психології та педагогіці на сьогоднішній день виявлено достатньо багато конкретних умов, що викликають інтерес школяра до навчальної діяльності. Для підтримки інтересу молодших школярів до навчання необхідно задіяти весь потенціал дитячої діяльності (ігрова, пізнавальна, комунікативна, художня тощо). А для того, щоб дитяча активність виявилася необхідною, треба її поєднати з використанням цікавої справи. Це саме собою викликає у дітей інтерес, створює простір для активності, дозволяє їм проявити себе ролі творця і діяча, тобто реалізувати свої можливості в процесі роботи і зафіксувати результат [9].

Виходить, що цікавий матеріал дозволяє знизити вплив факторів, що призводять до формування стомлюваності та зниження уваги на уроці у дітей.

У педагогічній літературі є різні класифікації цікавих завдань, що використовуються в освітньому процесі:

- за способом подання інформації, до них відносяться текстові, графічні та завдання-малюнки;
- за способом вирішення завдання, дані завдання бувають з арифметичним рішенням, алгебраїчним, геометричним та графічним рішенням;
- за змістом завдання: кількісні та якісні;
- за функціональними можливостями в навчанні виділяють завдання з дидактичними функціями, завдання з пізнавальними функціями, задачі зрозвиваючими функціями тощо.

Пропоновані різними авторами «інтерактивні технології» ми розділили на дві групи: форми інтерактивного навчання (як ми робимо) та технології інтерактивного навчання (що робимо).

Інтерактивні форми навчання зазвичай використовуються на етапах «Самостійна робота з самоперевіркою за зразком», «Включення до системи знань та повторення», «Рефлексія навчальної діяльності на уроці».

Етапи виділено відповідно до технології діяльнісного методу навчання.

Опишемо деякі форми та технології інтерактивного навчання.

Однією з таких форм є робота в парах. Учні однієї пари здійснюють взаємоперевірку та обмін завданнями, залежно від швидкості виконання завдань, мають можливість зміни пар. Іноді діти об'єднуються в пари таким чином: кожен бере собі одну частину картинки (листівки) і знаходить свою другу половинку, протягом 5 хв обмінюється інформацією на запропоновану тему. Дуже важливо давати партнерам для обміну інформацією обмежену кількість часу – це спонукає учасників до діалогу, прояву вміння слухати та чути. Далі парам по черзі пропонується оперативно подати отриману інформацію, причому кожен учасник передає свою думку, а ідею співрозмовника. На завершення роботи проводиться рефлексія взаємодії, що відбулася.

«Броунівський рух» передбачає рух учнів по всьому класу з метою збору інформації з запропонованої теми. Як результат, відбувається активна взаємодія учасників руху, що дає можливість спілкування з великою кількістю партнерів.

Технологія «Акваріум» полягає в тому, що кілька учнів розігрують задану ситуацію в колі, а інші спостерігають за ними та аналізують результати взаємодії. Застосування цієї технології на уроках сприяє виникненню у школярів внутрішньої мотивації поведінки, усвідомлення цінності толерантності, корекції власних стереотипів сприйняття та поведінкових установок. Вказана технологія дозволяє під час дискусійного обговорення створити умови, що забезпечують сприятливий психологічний клімат у класі через дотримання принципу відкритого діалогового простору для кожного з учасників процесу навчання.

Наступною формою є технологія «дерево рішень» Клас ділиться на три чи чотири групи з однаковою кількістю учнів. Кожна група обговорює питання та робить записи на своєму «дереві» (лист ватману), потім групи міняються місцями та дописують на деревах сусідів свої ідеї. Потім у групах відбувається обмін та взаємоперевірка виконаних завдань без критики та виправлень вже наявних на аркуші записів.

Технологія «Карусель», під час якої діти утворюють два кільця: внутрішнє та зовнішнє. Внутрішнє кільце – це учні, що стоять нерухомо, а зовнішнє – учні,

що через кожні 30 секунд пересуваються за годинниковою стрілкою. Таким чином за кілька хвилин вони встигають проговорити кілька тем і постаратися переконати у своїй правоті співрозмовника, що формує толерантність та вміння слухати іншого, сприяє закріпленню вивченого матеріалу. Головне завдання технології «Карусель» – створити умови для інтенсивного спілкування учнів із великою кількістю партнерів. Застосовується технологія для обговорення будь-якої гострої проблеми з діаметрально протилежними позиціями; для інтенсивної перевірки обсягу та глибини наявних знань (понять, ідей), для розвитку ідей аргументувати власну позицію, для подолання спілкування бар'єрів. Також цей метод підходить для відпрацювання правил написання слів, обчислювальних навичок, для обговорення проблемних ситуацій. Він дозволяє кожному учневі взяти участь у навчальному процесі, поперемінно перебуваючи то у ролі учня, то у ролі вчителя.

Інтерактивні технології суттєво впливають на мотиваційну сферу учнів. Це припущення підтверджується результатами щорічної психолого-педагогічної діагностики, що демонструє якісну зміну ситуації [38].

Вчителю інтерактивні технології допомагають:

- робити навчальний процес різноманітним з погляду різних форм та стратегій навчання, що дозволяють досягати багатопланові цілі, сформульовані у вигляді результатів освіти;
- підвищувати інтенсивність навчального процесу;
- забезпечувати навчальний процес новими, раніше недоступними матеріалами, які допомагають учням виявляти свої творчі здібності;
- залучати пасивних дітей до процесу навчання, робити його для них зрозумілим та привабливим;
- структурувати самостійну роботу учнів;
- забезпечувати моментальний зворотний зв'язок;
- об'єктивно оцінювати дії учнів;
- реалізовувати особистісно-орієнтований та диференційований підходи у навчанні.

Таким чином, використання інтерактивних технологій сприяють підвищенню мотивації школярів до навчання, організації атмосфери вільного розвитку кожної дитини, що супроводжується радістю та високим рівнем пізнавальної активності учня [60].

Отже можемо дійти висновків, що нетрадиційні форми організації уроків сприяють формуванню та активізації навчальної діяльності молодших школярів, через те що: враховуються вікові та індивідуальні особливості молодших школярів; використовується індивідуальний досвід учня; активізується емоційна сфера дитини.

РОЗДІЛ 2
ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА З ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ УЧІННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

2.1. Вивчення початкового рівня сформованості мотивації учіння молодших школярів

Для реалізації мети та завдань дослідження нами був застосований комплекс методів дослідження. Одним з методів стала дослідницько-пошукова робота, що проводилася в умовах освітнього процесу. Для здійснення дослідно-пошукової роботи були визначені контрольна та експериментальна група початкових класів: 2 «А» – контрольна група, 2 «Б» – експериментальна група. У дослідженні брало участь 45 осіб: 2 «А» – 20 осіб, 2 «Б» – 25 осіб.

Метою пошукової роботи було: провести дослідження навчальної мотивації молодших школярів Для досягнення мети даної роботи було поставлено такі задачі:

1) вивчити пізнавальну активність молодших школярів на уроках;

2) оцінити рівень навчальної мотивації учнів.

Для діагностики навчальної мотивації використовувалися:

1) анкета «Вивчення рівня шкільної мотивації молодших школярів Н. Лускановой (додаток А);

2) методика «Вивчення мотивації навчання молодших школярів» М. Гінзбурга;

3) тест «Типологія мотивів учіння «Сходинка спонук» (додаток Б).

У першому розділі нами було визначено, що соціальні та пізнавальні мотиви є елементами структури навчальної мотивації, тому було прийнято використовувати методику «Сходинка спонук», метою якої є визначення співвідношення соціальних та пізнавальних мотивів учіння школяра. Методика проводиться у фронтальній формі з повним класом. Учням пропонується

побудувати сходинки з назвою «Навіщо я навчаюсь», що складаються з восьми карток, на яких підписані різні мотиви учіння. Результати даної діагностики показують співвідношення пізнавальних та соціальних мотивів учіння, які вибудовуються в ієрархічній формі. Якщо ці місця займають два соціальні мотиви і два пізнавальних, робиться висновок про те, що ці мотиви перебувають у балансі в школяра. Якщо ці місця займають три чи чотири мотиви одного виду, робиться висновок про переважання цього типу мотивів вчення.

Діагностика за методикою Н. Лускановї проводиться так само фронтально із цілим класом методом анкетування. Дітям дається анкета, яка складається з 10 питань, що відображають ставлення дитини до навчання, шкільних ситуацій та окремо до школи. Для поділу дітей за рівнем мотивації застосовується система бальних оцінок. Визначається три рівні навчальної мотивації залежно від сумарного балу: високий, середній та низький рівень. Ця методика допомагає визначити різні групи учнів класу, з якими робота педагога буде побудована в різних напрямках, виходячи з результатів ставлення їх до школи та навчальних занять.

Наступною методикою стала методика М. Гінзбурга «Вивчення навчальної мотивації у молодших школярів», яка дозволяє нам виявити шість мотивів навчальної діяльності школярів:

- соціальний – широкі соціальні мотиви, засновані на розумінні суспільної необхідності вчення.
- позиційний мотив, пов’язаний із прагненням зайняти нове становище у відносинах з оточуючими.
- зовнішні – стосовно самого навчання мотиви, наприклад, підкорення вимогам дорослих.
- ігровий мотив – неадекватно перенесений до нової – навчальної сфери.
- мотив отримання високого відзначення [14].

Соціальний мотив – це прагнення добре вчитися для власного успішного майбутнього, прагнення бути корисним для суспільства.

Позиційний мотив, що виражається в прагненні зайняти визначену позицію у відносинах з оточуючими, отримати їх схвалення, на бажанні зайняти місце лідера, домінувати у колективі.

Зовнішня мотивація – її створюють батьки та педагоги, вони спонукають дитину до навчальної діяльності.

Мотив отримання високого відзначення полягає в орієнтації лише на результат (на похвалу) та звужує зміст учіння, породжує шкільну систему примусу. Наприклад, щоб отримати похвалу , можна встановити приятельські відносини з сусідом по парті, щоб він дав списати на контрольній роботі [14].

Залежно від суми балів у методиці виділяються такі рівні мотивації:

- дуже високий рівень (13-15 б) - переважання мотивів, можлива наявність соціальних мотивів.
- високий рівень (10-12 б) - переважання соціальних мотивів, можлива присутність навчального та позиційного мотивів.
- нормальний рівень (7-9 б) - переважання позитивного оцінювання, можлива присутність соціального та оціночного мотивів.
- знижений рівень (4-6 б) – переважання оціночних мотивів, можлива присутність позиційного та зовнішнього мотивів.
- низький рівень (0-3 б) – переважання ігрових мотивів, можлива наявність оціночного мотиву [14].

Вибрані методики дозволяють отримати точну та достовірну оцінку мотивації учіння молодших школярів.

Для визначення початкового рівня розвитку навчальної мотивації учнів 2 «А» та 2 «Б» класів було запропоновано дітям анкету Н. Лускановой. Ця анкета була використана при фронтальному спілкуванні (додаток А). За ним пропонувалося підкреслити відповіді, які дітям до вподоби. Потім відповіді учнів аналізувалися та оцінювалися у балах за наступними показниками:

- відповідь дитини, що показує позитивне ставлення до школи та перевагу навчальних ситуацій, що оцінювали в три бали;
- нейтральна відповідь (не знаю, буває по-різному тощо) оцінювалася

в один бал;

- відповідь, яка показувала негативне ставлення дитини до тієї чи іншої шкільної ситуації, оцінювалася в нуль балів. Оцінки у два бали не були включені, оскільки математичний аналіз показав, що при оцінках у три, один і нуль балів можливий більш явний поділ дітей на групи з високою, середньою та низькою мотивацією.

Аналіз результатів діагностики дозволив виділити три основні рівні шкільної мотивації:

23-30 балів – максимально високий рівень навчальної мотивації. Цей рівень показали 8 дітей 2 «А» класу і 6 дітей 2 «Б» класу, тому що набрали відповідно понад 23 бали, що склало 27% і 24% . Такі діти мають найбільш виражені пізнавальні мотиви, прагнуть найбільш правильно виконувати всі вимоги вчителя під час уроків. До того ж дані учні намагаються дотримуватися всіх вказівок учителя, сумлінні та відповідальні.

18-22 балів – середній рівень навчальної мотивації показали 12 осіб у 2 «А» класі та 14 осіб у 2 «Б» класі, набравши понад 18 балів, що склало 60% та 56% відповідно. Такі діти мають позитивне ставлення до школи, але залучені вони більше поза навчальною стороною діяльності, до школи частіше ходять для спілкування з друзями та учителем, добре почувають себе в ролі учня, подобається мати гарне шкільне приладдя.

9-16 балів – низький рівень навчальної мотивації показали 0 осіб 2 «А» класу та 5 осіб 2 «Б» класу, які набрали вище від 9 до 16 балів, що склало 0% та 20% відповідно (рис. 2.1).

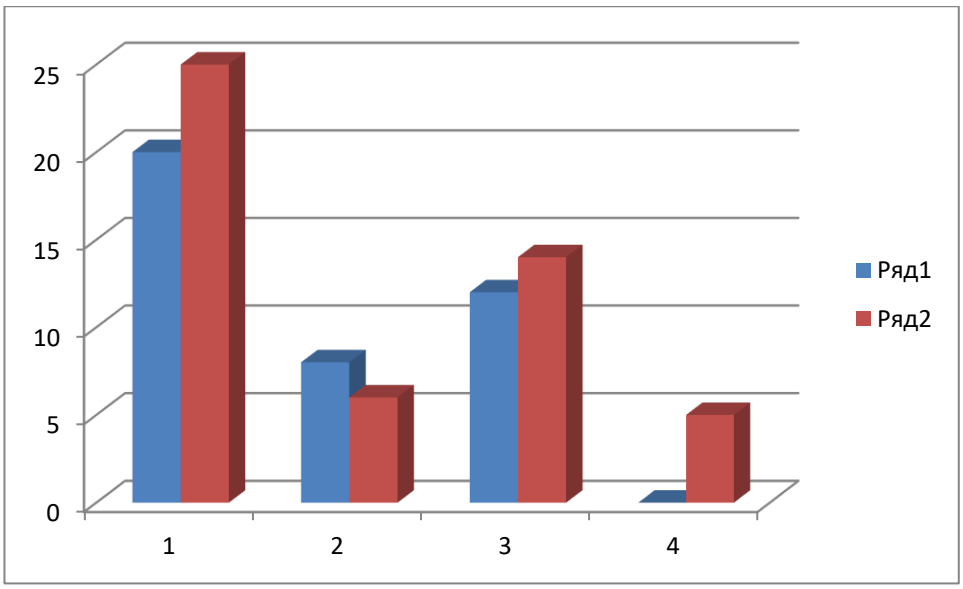


Рисунок 2.1. Результати рівня навчальної мотивації за методикою Н. Лускановоїї

У результаті проведення діагностики за методикою «Сходинки спонукань» було визначено, що у структурі мотивів 2 «А» класу переважають широкі соціальні мотиви, на другому місці - широкі пізнавальні мотиви (10 осіб - 20%), у той час як у 2 «Б» класу переважають результативні мотиви, і батьківський мотив (5 учнів –20%), на другому місці широко пізнавальний та широко соціальний мотив (4 учні- 16%), далі третій ступінь займає вчительський мотив у 2 «А» класі (3 особи – 12%), а у 2 «Б» клас третє місце посідає батьківський мотив (5 осіб – 17%).

Виявлено що у 2 «А» та 2 «Б» класах слабша представленість навчально-пізнавальних мотивів.

Загальний аналіз даних показав, що у 2 «А» класі у 10 учнів переважають пізнавальні мотиви, що становить 50% від усіх учнів класу, а соціальний мотив переважає у 16 учнів і становить 53 % від класу.

У 2 «Б» класі кількість учнів з переважанням пізнавального мотиву становить 48% - 12 осіб, з переважанням соціального мотиву,52% – 14 осіб (рис.2.2).

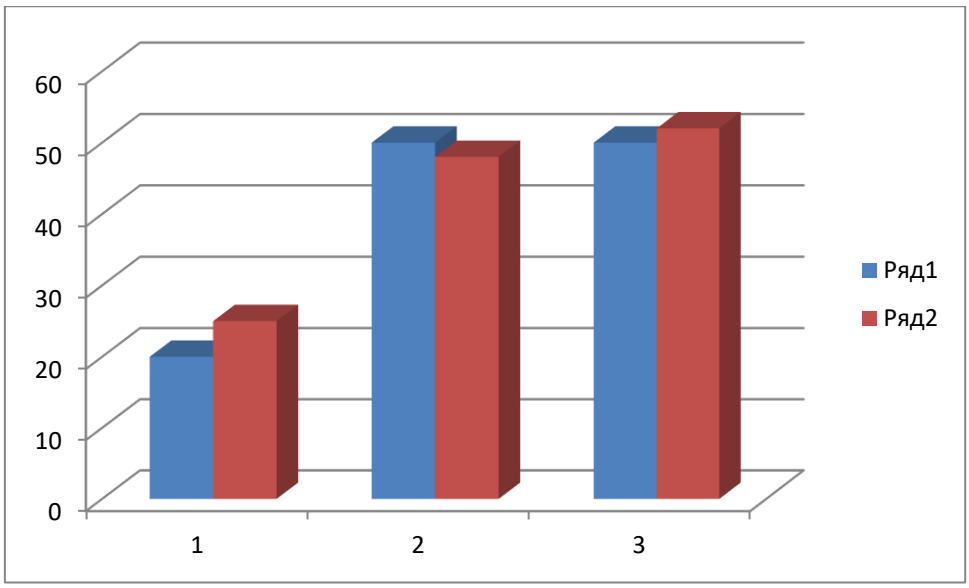


Рисунок 2.2. Результати співвідношення пізнавальних та соціальних мотивів учнів 2 «А» та 2 «Б» класів

Якісний аналіз результатів діагностики допомагає визначити переважання мотивів для цього віку. По всій вибірці обстежуваних учнів було підраховано кількість виборів ними кожного мотиву, а потім визначено співвідношення між ними у відсотках.

Вивчення мотиваційної сфери як показника складових особистісних універсальних дій передбачає методика М. Гінзбурга.

Під час проведення даної методики учням пропонувалося 4 питання, при відповіді на які необхідно вибрати 3 варіанти відповідей, щоб виключити випадковість вибору та отримати об’єктивні результати. Кожен варіант відповіді мав свою кількість балів залежно від того, який мотив він відбивав. Виходячи з цього, виділяють підсумкові рівні мотивації: високий, середній та низький. Якісний аналіз допомагає визначити мотиви у цьому віці. По всій вибірці учнів було підраховано кількість виборів ними кожного мотиву, а потім визначено процентне співвідношення між ними. За отриманими результатами зроблено висновок, що у 2 «А» та 2 «Б» класах домінують соціальні мотиви, на другому місці у двох класах стоїть навчальний, далі йдуть оціночний, зовнішній, ігровий, позиційний мотиви. Рівень пізнавальних мотивів знижений (табл. 2.1), (рис.2.3).

Таблиця 2.1

Порівняльна таблиця рівнів сформованості мотивів учнів 2 «А» і 2 «Б» класів

	2А		2Б	
Мотиви	К-ть	%	К-ть	%
навчальний	8	40	6	24
соціальний	4	20	8	32
позиційний	2	10	5	20
оцінний	3	15	5	20
зовнішній	1	5	2	2
ігровий	2	10	4	4

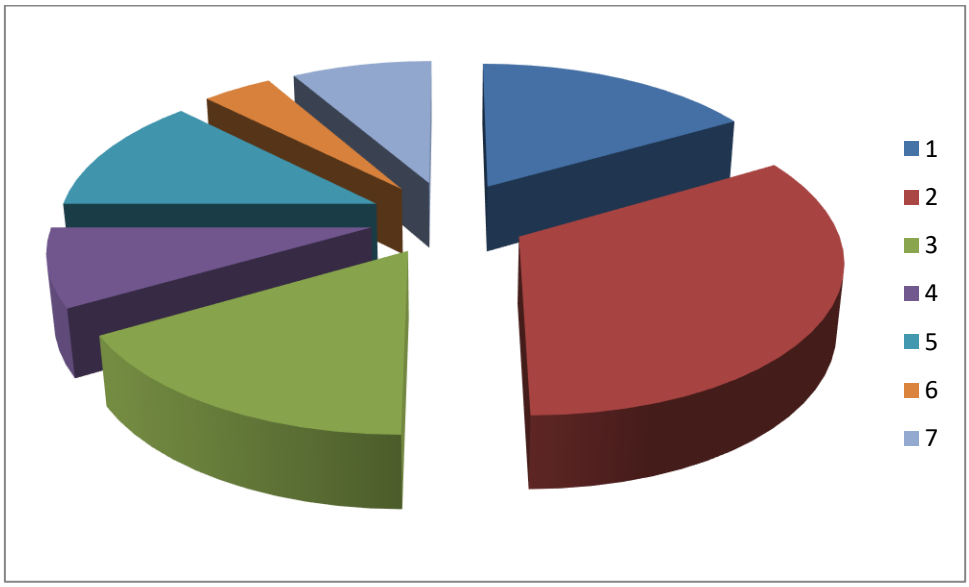


Рисунок 2.3. Порівняльна діаграма мотивів учнів 2-А та 2-Б класів

Підбиваючи підсумки, на контрольному етапі дослідно-пошукової роботи було проведено діагностику рівня розвитку навчальної мотивації молодших школярів з використанням пакету методик психодіагностики, названих вище.

У даному дослідженні брали участь учні других класів загальноосвітньої школи. Обсяг вибірки – 45 осіб, з яких 20 учнів 2 «А» класу, 25 учнів 2 «Б» класу,

віком від 8 до 9 років.

За результатами цього дослідження стає цілком очевидним, що навчальна мотивація учнів 2-х класів знижена, інтереси учнів спрямовані в основному на поза навчальну діяльність та спілкування з однокласниками, що суттєво знижує рівень засвоєння матеріалу з навчальних предметів і впливає на успішність кожного. Також було встановлено, що переважна кількість учнів позитивно ставляться до процесу навчання.

Але рівень активності під час уроків знижений. Вдалося з'ясувати, що 53% опитаних учнів переважають соціальні мотиви. На другому місці, 47%, стоять пізнавальні мотиви. Було виявлено і присутність дітей групи ризику. Це ті діти, чий рівень мотивації у молодшій школі у процесі навчання знижений. Отже, необхідна робота з дітьми по підвищенню та підтримці на високому рівні навчальної мотивації. Як необхідне для досягнення результату нами було виділено наступне:

1. Підвищувати емоційну привабливість уроку;

2. Включати у роботу вчителя нетрадиційні форми подачі матеріалу, зокрема використання інтерактивних технологій;

3. Використовувати ігрові форми занять для вибудовування такої провідної діяльності, як навчальної на основі вже сформованої - ігрової;

4. Проводити постійний моніторинг навчальної активності дитини.

Експериментальна частина дослідження на етапі формуючого експерименту була організована з урахуванням умов закладів освіти.

Мета проведення формуючого експерименту - сформувати навчальну мотивацію у молодших школярів засобами інтерактивних технологій, а також перевірити гіпотезу дослідження на практиці.

Основними завданнями формувального етапу дослідно-пошукової роботи було: на основі проведеного аналізу теоретичних основ з проблеми використання інтерактивних технологій у навчанні молодших школярів розробити рекомендації для педагогів щодо підвищення навчальної мотивації молодших школярів.

Для проведення наукового дослідження нами було визначено кілька критеріїв навчальної мотивації молодших школярів, до яких належали: пізнавальна активність, самостійне виконання нестандартних завдань, початковий рівень загального розвитку кожної дитини, а також допомога педагогу в реалізації завдань.

Програма формування навчальної мотивації засобами інтерактивних технологій включає такі складові:

- активізація емоційної сфери учнів через мотиваційний потенціал уроку;
- використання сучасних освітніх технологій, зокрема, технологія інтерактивного навчання;
- заохочення самостійної роботи учнів;
- створення ситуації успіху.

Підвищення рівня навчальної мотивації необхідно здійснювати через формування інтересу до процесу навчання, навчальної діяльності. У першій частині нами були виділені педагогічні умови, спрямовані на:

- розвиток позитивної навчальної мотивації молодших школярів;
- створення сприятливого клімату у колективі.

Якщо в освітній процес включати нестандартні форми уроків, то це підвищить інтерес до процесу навчання, зросте потреба до пізнання, що спричинить підвищення рівня навчальної мотивації. Також щоб інтерес до навчальних предметів не ставав нижче, на уроках необхідно використати творчі завдання, зокрема, ребуси, загадки, кросворди. Це допоможе зберегти та розвинути навчальну мотивацію.

Формуючий експеримент проходив кілька етапів:

1. Вступний етап. Метою вступного етапу було створення сприятливої атмосфери в класі, а також формування інтересу до навчальної діяльності.

Реалізація даного етапу полягала у впровадженні в уроки фрагментів творчих завдань, які допомагають створити ситуацію успіху. Фрагменти творчих завдань, що ґрунтувалися на досвіді та інтересах молодших школярів, дозволяли

торкатися емоційної сфери дітей, що активізує мотиваційний потенціал навчальної діяльності.

Серед безлічі способів, що дозволяють впливати на рівень навчальної мотивації дитини, найбільш сучасними та актуальними в умовах НУШ є інтерактивні технології.

Інтерактивне навчання – спосіб пізнання, заснований на діалогових формах взаємодії учасників освітнього процесу; навчання, занурене у спілкування, під час якого в учнів формуються навички спільної діяльності. Це метод, при якому всі навчають кожного і кожен навчає всіх.

Інтерактивне навчання – це навчання, занурене у спілкування. При цьому інтерактивне навчання зберігає кінцеву мету та основний зміст освітнього процесу. Воно видозмінює форми з транслюючих на діалогові, тобто, що включають обмін інформацією, заснованої на взаєморозумінні та взаємодії.

Спільна діяльність учнів у процесі пізнання, освоєння навчального матеріалу означає, що кожен вносить у цей процес свій особливий індивідуальний внесок, що йде обмін знаннями, ідеями, способами діяльності. Причому відбувається це в атмосфері доброзичливості та взаємної підтримки, що дозволяє отримувати нове знання, а й розвиває саму пізнавальну діяльність, перекладає її на вищі форми кооперації та співробітництва.

На уроках організовуються індивідуальна, парна та групова робота, дослідні проєкти, рольові ігри, робота з документами та різними джерелами інформації, творчі роботи, малюнки та ін.

Інтерактивне навчання частково вирішує ще одне важливе завдання. Йдеться про релаксацію, зняття нервового навантаження, перемикання уваги, зміну форм діяльності тощо.

- «Мозковий штурм» (атака)
- Міні-лекція
- Контрольний лист чи тест
- Рольова гра
- Ігрові вправи

- Розробка проєкту
- Вирішення ситуаційних завдань
- Запрошення візитера
- Дискусія групи експертів
- Інтерв'ю
- Інсценування
- Програвання ситуацій
- Виступ у ролі вчителя
- Обговорення сюжетних малюнків

Найбільш проста форма групової взаємодії – велике коло. Робота проходить у три етапи.

Перший етап. Група сідає на стільцях у великому колі. Вчитель формулює проблему.

Другий етап. Протягом певного часу (приблизно 10 хвилин) кожен учень індивідуально, на своєму аркуші записує запропоновані заходи для вирішення проблеми.

Третій етап. По колу кожен учень зачитує свої пропозиції, група мовчки вислуховує (не критикує) і проводить голосування щодо кожного пункту – чи включати його до загального рішення, яке в міру розмови фіксується на дошці.

Прийом великого кола є оптимальним у випадках, коли можна швидко визначити шляхи вирішення питання чи складові цього рішення. За допомогою даної форми можна, наприклад, розробляти законопроєкти чи інструкції, локальні нормативно-правові акти.

Акваріум – форма діалогу, коли пропонують обговорити проблему. Мала група вибирає того, кому вона може довірити ввести той чи інший діалог із проблеми.

Застосовуючи інтерактивні форми та методи навчання, ставимо перед собою низку найважливіших освітніх цілей:

- стимулювати мотивацію та інтерес у галузі вивчених предметів та загальноосвітній план;

- підвищувати рівень активності та самостійності учнів;
- розвивати навички аналізу, критичності мислення, взаємодії, комунікації.

Основний етап. Мета даного етапу – пробудження інтересу до освітнього процесу через різноманітні види діяльності. Заняття на другому етапі мали розважально-пізнавальний характер, які допомогли учням позитивно ставитися до процесу навчання. Було проведено уроки з використанням інтерактивних технологій. На даному етапі проводився урок із завданням пройти зачарований ліс, у якому треба вирішити правильно завдання, річку, в якому потрібно пройти бліц-опитування, потім математичний диктант від казкових героїв, здійснити «мозковий штурм». Це урок з використанням інтерактивних методів .І завдяки цьому в учнів зберіглася позитивна навчальна мотивації протягом усього уроку.

Заключний етап. Підбиття підсумків та рефлексія проведених занять учнями. Даний етап показує, які зміни відбулися в емоційній сфері, які почуття відчували учні в ході проведення уроків. Цей етап допомагав реалізовувати одну з пропозицій у гіпотезі педагогічних умов, а саме проведення рефлексії учнями своєї діяльності, і навіть діяльності інших. Після проведених занять учні обговорювали, що було їм найцікавіше, що викликало труднощі і як можна ці труднощі усунути.

Дослідження початкового рівня сформованості мотивації учіння молодших школярів показало, що застосування інтерактивних методів, таких як «мозковий штурм», рольові ігри, інсценування та групові дискусії, довело свою ефективність у формуванні та підтримці навчальної мотивації. Етапи формуючого експерименту (вступний, основний, заключний) сприяли створенню емоційно позитивної атмосфери та підвищенню залученості учнів.

2.2. Методичні рекомендації щодо формування мотивації учіння молодших школярів засобами інтерактивних технологій

Формування мотивації до навчання у молодших школярів є важливим аспектом освітнього процесу, адже саме в цей період закладаються основи пізнавального інтересу, самостійності та бажання вчитися. Застосування інтерактивних технологій у навчанні є ефективним методом підвищення мотивації, оскільки вони залучають дітей до активної взаємодії, сприяють розвитку творчості та комунікативних навичок.

На підставі проведеного формувального етапу експерименту нами були запропоновані наступні рекомендації щодо формування навчальної мотивації молодших школярів:

- на початку уроку вчителю необхідно створити позитивний настрій на урок, також дати дітям можливість самостійно сформулювати основне навчальне завдання, цим організувати ситуацію успіху;
- враховуючи вікові особливості педагогу необхідно включати в роботу різні способи взаємодії дітей, щоб формувати мотивацію до спільної навчальної діяльності;
- для подачі матеріалу педагогу варто затосовувати інтерактивні технології, які допоможуть зняти напруженість;
- при виконанні навчальних завдань створювати умови для самооцінки та самоконтролю учнів;
- педагогу варто залучати і внутрішні мотиви учнів, тому при постановці навчальних завдань необхідно спиратися на життєвий досвід дітей, що допоможе набути значущість даних завдань для них;
- для створення позитивної навчальної мотивації педагог має здійснювати рефлексію на кожному уроці та відзначати активність кожного учня під час уроку.

Інтерактивні технології є одним із найбільш ефективних способів підвищення мотивації до навчання у молодших школярів. Вони сприяють

активному залученню дітей у навчальний процес, створюють умови для спільної діяльності та стимулюють розвиток пізнавальних інтересів, творчості й комунікативних навичок. Розглянемо детально рекомендації щодо їхнього використання.

Принципи впровадження інтерактивних технологій:

- Активність учнів (усі учні мають бути активно залучені до навчального процесу, а не залишатися пасивними спостерігачами).
- Різноманітність форм навчання (використання різних інтерактивних методів та форм (ігрові, групові, проєктні) забезпечує збереження інтересу до уроку).
- Забезпечення позитивної атмосфери на уроці (мотивує учнів не боятися помилок і відкрито взаємодіяти з однолітками).
- Індивідуальний підхід (врахування індивідуальних особливостей учнів для забезпечення комфортного навчального середовища).

Серед методів інтерактивного навчання виокремлюємо:

- ігрові технології, які є ефективним способом підвищення інтересу до навчання. Рольові ігри: вчитель пропонує дітям взяти на себе ролі героїв казок, науковців або історичних постатей, що допомагає уявити матеріал більш живим і зрозумілим. Навчальні квести включають послідовність завдань із використанням загадок, карт або ілюстрацій. Такі завдання спонукають учнів до самостійного пошуку відповідей, розвиваючи критичне мислення;
- технології співпраці («кооперативне навчання»). Групові форми роботи допомагають учням навчитися працювати разом. Наприклад: метод «Пазл»: Кожен учень вивчає свою частину матеріалу і потім ділиться знаннями з групою, забезпечуючи спільне освоєння теми. Проєктна діяльність: створення спільних проєктів, які можуть включати малювання, створення моделей, підготовку презентацій;
- використання сучасних технічних засобів, таких як інтерактивні дошки, планшети, навчальні додатки, анімації та відеоматеріали, дозволяє зробити уроки більш наочними і захопливими. Наприклад: презентації

PowerPoint з інтерактивними завданнями, відео-екскурсії для візуалізації складного навчального матеріалу;

- вчитель організовує обговорення, де учні можуть висловлювати свої думки, пропонувати рішення та аргументувати позицію. Цей дискусійний метод розвиває соціальні навички та вміння слухати інших;
- метод проблемного навчання передбачає розв’язання учнями певної проблеми або знаходження відповіді на запитання. Наприклад, вчитель може дати ситуацію, яка потребує дослідження та пошуку рішення, що стимулює розвиток пізнавальної активності.

До етапів впровадження інтерактивних технологій відносимо:

- Підготовчий етап. Визначення навчальної мети та завдань. Підготовка матеріалів і завдань, які будуть відповідати віковим особливостям дітей. Розподіл ролей або завдань серед учнів.
- Основний етап. Створення ситуації, яка стимулює інтерес і залучає дітей до навчального процесу (наприклад, постановка проблемного запитання). Організація роботи в групах або парах. Виконання завдань з використанням інтерактивних методів.
- Рефлексивний етап. Обговорення отриманих результатів і труднощів, із якими стикнулися учні. Аналіз досягнень і висновків, підбиття підсумків.

Роль учителя у застосуванні інтерактивних технологій:

1) Фасилітатор (учитель спрямовує діяльність учнів, але не нав’язує готових рішень, стимулюючи самостійність).
2) Мотиватор (забезпечує позитивну підтримку, заохочує ініціативу та інтерес учнів до навчання).
3) Організатор (структурує діяльність учнів, формує завдання, що відповідають рівню їхньої підготовки).

Очікувані результати впровадження інтерактивних технологій

- Формування стійкої мотивації до навчання.
- Підвищення рівня пізнавальної активності учнів.

- Розвиток соціальних навичок, таких як вміння працювати в команді.

На підставі запропонованих рекомендацій та проведення формувального етапу дослідно-пошукової роботи пропонуємо комплекс педагогічних умов щодо формування навчальної мотивації дітей молодшого шкільного віку, а саме:

1. Надання достатнього рівня самостійності для учнів.
2. Забезпечення позитивного зворотного зв’язку.
3. Створення зручних умов.
4. Застосування сучасних освітніх технологій уроку.
5. Використання у традиційних уроках цікавого матеріалу.
6. Активізація пізнавальної активності, розвиток самостійності у досягненні успішності .
7. Проведення рефлексії учнями через оцінювання власної діяльності та загального результату роботи на уроці.

Використання комплексу педагогічних умов у навчальному процесі, забезпечує формування та розвиток позитивної навчальної мотивації учнів, стимулює підвищення успішності, підвищує зацікавленість у навчальній діяльності, а також забезпечує творчий розвиток особистості.

Отже, якщо педагог систематично в процесі педагогічної діяльності використовує різноманітні форми та прийоми розвитку навчальної мотивації у дітей молодшого шкільного віку, виконує запропоновані рекомендації, то це, у свою чергу, призведе до задоволення потреб дітей молодшого шкільного віку, збільшить бажання дітей опанувати знаннями та сформується інтерес до предметів, що вивчаються.

У підсумку, використання комплексу педагогічних умов і інтерактивних технологій сприяє створенню комфортного та стимулюючого навчального середовища, яке відповідає віковим потребам дітей молодшого шкільного віку. Це допомагає формувати в учнів позитивне ставлення до навчання та забезпечує їхній гармонійний розвиток.

2.3. Результати дослідно-експериментального дослідження.

Проаналізувавши результати експериментального дослідження рівня мотивації учіння , можна оцінити ефективність проведеного експерименту та результати роботи з формування навчальної мотивації молодших школярів засобами інтерактивних технологій. Кількісна оцінка результатів дослідно-пошукової роботи проводилася за допомогою методу співставлення, також давалася оцінка процентного співвідношення учнів, які мають той чи інший рівень навчальної мотивації на початку експерименту та в ході формувального етапу.

У проведенні дослідно-пошукової роботи результати відслідковувалися за вибіркою обсягом – 45 учнів.

На контрольному етапі дослідно-пошукової роботи проводилося повторне дослідження сформованості та підвищення навчальної мотивації молодших школярів за допомогою методик, використаних на констатувальному етапі. Отримані дані дозволяють побачити позитивну динаміку у змінах зростання рівня навчальної мотивації молодших школярів.

За отриманими даними в ході констатувального етапу дослідно-пошукової роботи виявилося підвищення пізнавальної активності. Діти на уроках були захоплені завданнями, уважно та із задоволенням виконували поставлені і перед ними завдання.

Позитивні результати отримані і за кількісними показниками. Якщо на етапі констатувального експерименту 24% (6 осіб) учнів у експериментальній групі показали високий рівень навчальної мотивації, в контрольній групі цей показник знаходився на рівні 40% 8 (осіб), то на етапі контрольної діагностики показники високого рівня досягли 28% (7 осіб). Такі учні виявили високу пізнавальну активність, брали участь у процесі уроку, мали хороші досягнення у навчальній діяльності. На той час показники контрольної групи залишилися на тому ж рівні (табл. 2.2).

Результати рівня шкільної мотивації учнів 2 «А» та 2 «Б» класів на

контрольному етапі експерименту (табл. 2.3), (рис. 2.4)

2 «А» (20 учн..) – Контрольна група

2 «Б» (25 чол.) – Експериментальна група

Таблиця 2.2

Результати рівня шкільної мотивації учнів 2-А і 2-Б класів на контрольному етапі експерименту

	2А		2Б	
Високий	8	40	7	28
Середній	12	60	15	54
Низький	0	0	3	16

Таблиця 2.3

Порівняльна таблиця результатів рівня навчальної мотивації на контрольному етапі експерименту

Рівні навчальної мотивації	Констатуючий експеримент				Контрольний експеримент			
	2-А		**2-Б**		**2-А**		**2-Б**	
	К-ть учн.	%	К-ть	%	К-ть учн.	%	К-ть	%
Високий	8	40	6	24	8	40	7	28
Середній	12	60	14	56	12	60	15	54
Низький	0	0	5	20	0	0	3	16

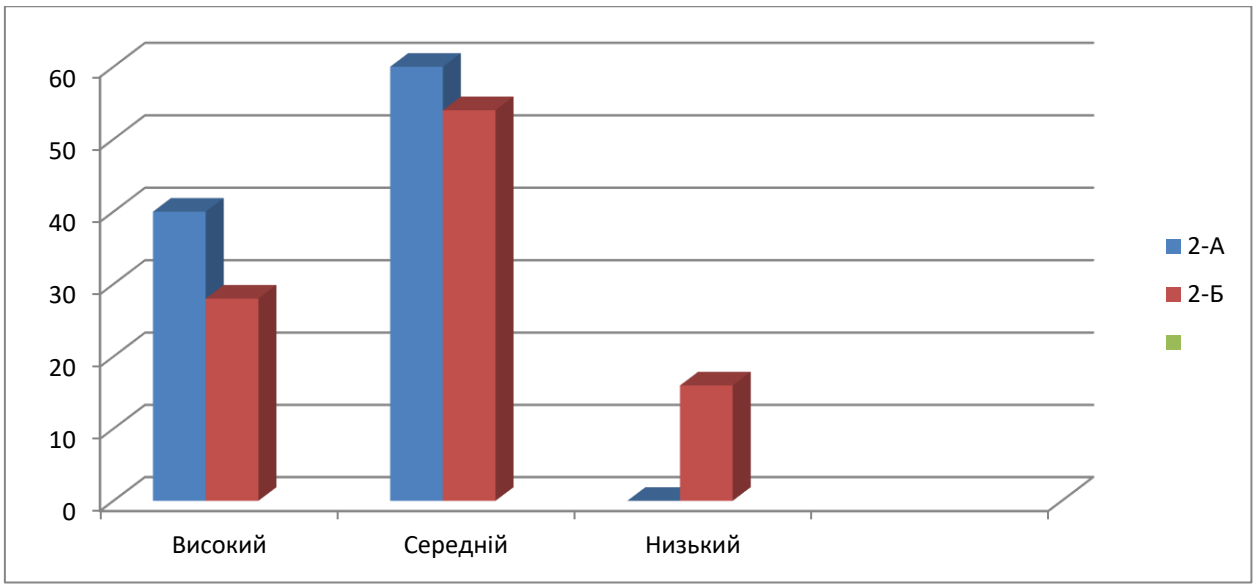


Рисунок 2.4. Порівняльна діаграма формування та підвищення рівня навчальної мотивації при організації уроку засобами інтерактивних технологій

Після проведеної роботи з формування мотивації учіння молодших школярів пріоритети мотивів вчення змінились. Учасники експериментальної групи на першому місці мають навчальні мотиви, потім соціальні мотиви, інші компоненти мотиваційної сфери мали ті ж результати. Проводячи порівняння експериментальної та контрольної групи, можна побачити, що у контрольній групі послідовність залишилася колишньою (табл. 2.4)

Таблиця 2.4.

Порівняльна таблиця мотивів учіння на констатувальному та контрольному етапах

	Констатуючий етап				Контрольний етап			
	2-А		2-Б		2-А		2-Б	
	К-ть учн.	%	К-ть учн.	%	К-ть учн.	%	К-ть учн.	%
мотиви								

Продовження таблиці 2.4.

навчальний	8	40	6	24	8	40	7	28
соціальний	4	20	4	16	3	15	4	16
позиційний	2	10	4	16	2	10	3	12
оцінний	3	15	5	20	3	15	4	16
Ігровий	1	5	2	8	1	5	3	12
зовнішній	2	10	4	16	2	10	4	16

Повторна діагностика дозволила отримати інформацію про навчальний процес, його перебіг та результати. Зіставляючи аналізи результатів експериментального дослідження, можна зробити висновок про результативність та ефективність даного етапу в процесі формування мотивації учіння засобами інтерактивних технологій .

Розвитку навчальної мотивації сприяло: вміле поєднання різноманітних методів, засобів та організаційних форм, що використовуються при навчанні; характер змісту навчального матеріалу, можливості учнів у засвоєнні матеріалу, які дозволяли в даних умовах формувати позитивну навчальну мотивацію. В експериментальній діяльності враховано важливість ролі змісту навчального матеріалу для позитивної навчальної мотивації. На уроках була використана інформація, яка співвідносилася з потребами учнів і піддавалася емоційному та розумовому відгуку. В учнів виникали та розвивалися важливі потреби у навчальній діяльності: потреба пізнавальної діяльності, потреба у самооцінці своїх навчальних здібностей.

Отже у ході аналізу змін на рівні навчальної мотивації молодших школярів зафіксовано зміни у сформованості мотивів учіння.

Після використання інтерактивних методів навчання були закріплені зміни пріоритетів у мотивах учіння із соціальних мотивів на навчальні.

Отже, ті зміни рівнів навчальної мотивації молодших школярів, які були отримані в експериментальній групі, викликані не випадковими причинами, а є наслідком комплексної реалізації створених педагогічних умов.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі на тему було розглянуто важливу проблему формування мотивації учіння молодших школярів. Визначено, що навчальна мотивація є ключовим фактором ефективного навчання, яка впливає на рівень засвоєння знань, формування навичок і розвиток особистісних якостей дитини.

Аналіз літературних джерел дозволив зробити висновок, що мотивація є багаторівневою системою внутрішніх і зовнішніх чинників, що спрямовують діяльність учня. У молодшому шкільному віці мотивація є особливо важливою, оскільки в цей період закладаються основи ставлення до навчання, формується інтерес до знань і навички самостійної роботи.

Основні теоретичні положення дослідження:

1. Мотивація охоплює як внутрішні (інтерес, прагнення до самореалізації), так і зовнішні (схвалення, нагороди, соціальні очікування) рушійні сили.

2. Молодший шкільний вік характеризується високим рівнем емоційності та чутливості до стимулів. Це зумовлює необхідність врахування вікових і психологічних особливостей під час організації навчального процесу.

3. Інтерактивні технології сприяють створенню умов для активної участі молодших школярів у навчальному процесі, розвитку їхньої творчої та пізнавальної діяльності, комунікативних навичок.

Проведений експеримент, що включав діагностичний, формувальний та контрольний етапи, підтвердив ефективність використання інтерактивних технологій у формуванні навчальної мотивації молодших школярів.

Діагностичний етап показав, що у більшості учнів домінують соціальні мотиви навчання (прагнення схвалення, бажання спілкуватися з однолітками), тоді як пізнавальні мотиви були менш виражені.

Під час формувального етапу застосування інтерактивних методів (рольові ігри, квести, групові проєкти тощо) сприяло зростанню інтересу до навчання,

активізації пізнавальної діяльності та покращенню комунікації між учнями.

За результатами контрольного етапу було виявлено підвищення рівня пізнавальних мотивів у значної частини учнів, а також покращення загального емоційного фону під час навчання.

На основі результатів дослідження запропоновано рекомендації для вчителів початкових класів.

1. Організація позитивного навчального середовища (педагог повинен створювати атмосферу успіху на уроках, підтримувати інтерес до навчання через використання творчих ігрових методів).

2. Використання інтерактивних технологій (мозковий штурм, рольові ігри, навчальні квести тощо), які сприяють залученню учнів до активної пізнавальної діяльності.

3. Розвиток самостійності учнів через включення завдань, які потребують самостійного пошуку відповідей, стимулює розвиток критичного мислення та відповідальності за результати навчання.

4. Проведення рефлексії на кожному етапі уроку, що передбачає обговорення отриманих результатів, аналіз досягнень і труднощів.

Отримані результати підтверджують, що інтерактивні технології є дієвим інструментом для формування мотивації молодших школярів. Вони забезпечують розвиток пізнавальної активності, а також важливих особистісних характеристик дитини, таких як творчість, комунікабельність і відповідальність.

Розроблені методичні рекомендації можуть бути використані педагогами початкової школи для покращення освітнього процесу, а також для створення умов, що сприяють формуванню позитивного ставлення до навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аксьонова Г. Розвиток комунікативної компетентності учнів початкової школи шляхом використання інформаційно-комунікаційних технологій навчання (опис досвіду роботи). URL: https://nsportal.ru/nachalnaya-shkola/materialy-mo/2013/11/25/dosvid-robotivchitelya-pochatkovikh-klasiv

2. Алексєєва М. Мотиви навчання учнів: посіб. для вчит. Київ: Рад. шк. 2017. 120 с.

3. Антонова О. Використання інформаційно-комунікативних технологій у 1−2 класах закладів загальної середньої освіти. Київ: Генеза, 2019. 96 с.

4. Бабич А. Використання технології BYOD у процесі навчання в основній школі. *Ukrainian Journal of Educational Studies and Information Technology.* 2017. № 2. С. 1–4.

5. Бєлий В. Учитель: мотивація − менталітет. *Завуч.* 2010. № 32. С. 17−21.

6. Білоус В. Мобільні додатки для навчання математики як засіб підвищення мотивації учнів молодшої школи. *Відкрите освітнє есередовище сучасного університету*. 2017. № 3. С. 303–309. URL: https://openedu.kubg.edu.ua/

7. Бойченко Л. Мотивація навчальної діяльності. *Завуч*. 2011. № 11. С. 3−8.

8. Большакова І. Формування мотивації до навчання. *Початкова освіта*. 2015. № 6. С. 21−32.

9. Буряк О. Формування мотивації на уроках української мови та літератури. Київ: Либідь, 2012. 319 с. 77

10. Варзацька Л., Трохименко Т. Українська мова та читання. Підручник 2 клас. Ч.1. Тернопіль: Навчальна книга «Богдан», 2019. 160 с.

11. Варченко Н. Розвиток мотивації молодших школярів. *Англійська мова та література.* 2013. № 16-18. С. 2−5.

12. Вашуленко М. Українська мова та читання: підручник для 2 класу. Ч. 1. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2019. 144 с.

13. Використання ІКТ на уроках української мови і літератури. *Сучасна*

школа України. 2014. № 5. С. 44−46.

14. Вікова психологія: навч. посіб. / за ред. Г. С. Костюк. Київ: Рад. шк., 2015. 269 с.

15. Воронкін О. Класифікація інформаційно-комунікаційних технологій навчання. *Вища освіта України*. 2015. № 2. С. 95−102.

16. Гевал М. Загальні принципи використання комп'ютера на уроках різних типів. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2000. № 3. С. 34.

17. Голяк О. Використання ІКТ на уроках. *Початкова освіта.* 2014. № 3. С. 25−28.

18. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 2019. 376 с.

19. Горбатюк Р. Мобільне навчання як нова технологія вищої освіти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2013. № 27. С. 31−34. URL: https://ru.calameo.com/books/0064433483894d987a47f

20. Гуревич Р. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі: посіб. Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2017. 116 с.

21. Державний стандарт початкової освіти. URL: http://dano.dp.ua/attachments/article/303/Державний стандарт початкової освіти.pdf

22. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології: підруч. Київ: Академвидав, 2012. 179 с.

23. Зав'ялов О. Школа зачинена. Усі пішли в Інтернет. *Відкритий урок.* 2004. № 7. С. 56−58.

24. Заєць В. Мотивація навчальної діяльності молодших школярів як психолого-педагогічна проблема. *Сучасні досягнення вітчизняних вчених у галузі педагогічних та психологічних наук* : матеріали міжнародної науковопрактичної конференції (м. Київ, 6-7 березня 2020 р.). Київ: ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2020. Ч.1. 228 с.

25. Занюк С. Психологія мотивації. Київ: Ніка-Центр, 2002. 352 с.

26. Занюк С. Психологія мотивації: навч. посіб. Київ: Либідь, 2002. 304 с.

27. Захарійчук М. Українська мова та читання: підручник для 2 класу. Ч. 1. Київ: Грамота, 2019. 112 с.

28. Зміст уроків української мови. URL: http://www.startpedahohika.com/sotems-1381-1.html

29. Інформаційні технології у практиці початкової школи як засіб формування соціально-адаптованої особистості молодшого школяра. URL: https://vseosvita.ua/library/informacijni-tehnologii-u-praktici-pocatkovoi-skoli-akzasib-formuvanna-socialnoaptovanoi-osobistosti-molodsogo-skolara-46840.html

30. Іщенко О., Логачевська С. Українська мова та читання: підручник для 2 класу. Ч. 1. Київ: Літера, 2019. 95 с. 79

31. Казьмін В. Проблема формування мотивації у навчальній діяльності. *Завуч*. 2004. № 5. С 9−12.

32. Киричук О. І. Навчальні інтереси молодших школярів. Київ: Рад. школа, 2019. 128 с.

33. Кікоть О. Мотивація навчання. *Початкова школа*. 2015. № 20. С. 9−13.

34. Кірик М., Данилова Л. Нова українська школа: організація діяльності учнів початкових класів закладів загальної середньої освіти: навч.-метод. посіб. Львів: Світ, 2019. 136 с.

35. Кітаєва М. Використання мультимедійних технологій. *Початкова освіта*. 2011. № 38. С. 7−9.

36. Короспіль Л. Покоління Z: пошук способів педагогічної взаємодії. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5229

37. Кравцова Н. Українська мова та читання: підручник для 2 класу. Ч 1. Тернопіль: Підручники і посібники, 2019. 128 с.

38. Лук'янова М. Психологія навчальної мотивації школярів. *Відкритий урок.* 2006. № 2. С. 33−40.

39. Лупінович С. Навчаємося залюбки! Формування мотивації до навчання в учнів молодших класів. Харків: Основа, 2009. 107 с. 80

40. Любчак Л. В. Підготовка майбутнього педагога до реалізації принципів педагогіки партнерства. *Development trends in pedagogical and psychological*

sciences: the experience of countries of 60 Eastern Europe and prospects of UkraineRiga. Latvia: Baltija Publishing, 2018. 626 с..

41. Морзе Н. В. Основи інформаційно-комунікаційних технологій. Київ: Видавнича група BHV, 2008. 352 с.

42. Наумчук В. Українська мова та читання: підручник для 2 класу. Ч. 1. Тернопіль: Астон, 2019. 144 с.

43. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola compressed.pdf

44. Нова українська школа: порадник для вчителя / під заг. ред. Н. М. Бібік. Київ: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.

45. Овсянецька Л. П. Мотиваційна основа творчості. *Філософія, соціологія, психологія*: зб. наук. праць. Івано-Франківськ : ВДВ ЦІТ, 2007. Вип. 12. Ч 2. С. 23−30.

46. Онищенко І. В. Мотиваційна компетентність як передумова формування мотивації до професійної діяльності в майбутніх учителів початкових класів в умовах інформатизації вищої освіти. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*: зб. наук. праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Умань: Візаві, 2019. Вип. 2 (20). С. 108–116.

47. Онищенко І. В. Педагогічні умови формування мотивації учіння молодших школярів засобами інформаційно-комунікаційних технологій в умовах Нової української школи. *Автоматизація та комп'ютерноінтегровані технології у виробництві та освіті: стан, досягнення, перспективи розвитку*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної Internet-конференції. Черкаси, 2019. С. 189–191.

48. Парамонова О. ІКТ і стимулювання пізнавальної діяльності. *Початкова освіта.* 2012. № 17. С. 4−6.

49. Педагогічна майстерність: підручник. 2-е вид., доп. і перероб. Київ: Вища шк., 2014. 422 с.

50. Присенко В. Мотивація до навчання. *Завуч.* 2011. № 6. С.21−22.

51. Психологічна енциклопедія / авт.-упор. О. М. Степанов. Київ: Академвидав, 2006. 424 с.

52. Психологічний словник / за ред. В. І. Войтка. Київ: Вища школа, 2019. 215 с.

53. Рубан К. Використання ІКТ на уроках читання. *Початкова освіта*. 2012. № 41. С. 3−5.

54. Руда Н. Л. Врахування мотиваційних теорій як основа ефективного навчання. *Модернізація вищої освіти України: історія, досвід, перспективи*: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 9–11 лист. 2004 р.). Київ: Наук.-метод. центр вищої освіти МОН України, 2005. С. 171–178.

55. Семеріков С., Стрюк М., Моісеєнко Н. Мобільне навчання: історико-технологічний вимір. URL: http://ds.knu.edu.ua/jspui/handle/123456789/1030

56. Савицька А. STEM-освіта з початкових класів. *Заступник директора школи*. 2017. № 9. С. 18−22.

57. Савченко О. Початкова освіта в контексті ідей Нової української школи. *Рідна школа*. № 1-2. 2018. С. 3–7.

58. Савченко О.Дидактика початкової школи. Київ: Генеза, 2012. С. 69.

59. Савченко О.Типова освітня програма. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2020/11/20/Savchenko.pdf

60. Сидоренко В. Концепти Нової української школи: ключові компетентності, ціннісні орієнтири, освітні результати. *Методист*. 2018. № 5. С. 4–17.

61. Сергієнко Л. Використання ІКТ на уроках в початковій школі як засіб підвищення якості навченості. (опис досвіду роботи). URL: https://naurok.com.ua/z-dosvidu-roboti-vchitelya-pochatkovih-klasiv-sergienko-la-20890.html 83

25. Сівачук А. Педагогічні умови формування мотивації учіння молодших школярів на уроках мовно-літературної освітньої галузі засобами мобільних технологій. *Актуальні питання теорії і практики початкового навчання*: зб.

наук. праць. Кривий Ріг: КДПУ, 2021. Вип. 14. С. 328−333.

63. Сівачук А. Упровадження мобільних технологій в освітній процес початкової школи як засобу формування мотивації учіння молодших школярів. *Науковий простір студента*: матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної студентської інтернет-конференції Національного педагогічного університету імені Н. П. Драгоманова. Київ, 2020. С. 181−184.

64. Сівачук А. Формування мотивації учіння молодших школярів на уроках мовно-літературної галузі. *Актуальні питання теорії і практики початкового навчання*: зб. наук. праць. Кривий Ріг: КДПУ, 2020. Вип. 13. С. 166−170.

65. Сівачук А. Мобільні технології як ефективний інструмент формування мотивації до навчання сучасних дітей. *Інформаційні технології в соціокультурній сфері, освіті та економіці*: матеріали Міжнародної науковопрактичної конференції. Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ: Видавничий центр КНУКіМ, 2021. С. 181−184.

66. Сівачук А. Формування пізнавального інтересу засобом технології BYOD. *Сучасні інформаційні системи і технології*: матеріали ІІ Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених. Херсон, 2019. С. 175−179.

67. Сівачук А. Л. Формування пізнавального інтересу молодших школярів на уроках мовно-літературної галузі засобом технології BYOD. *Збірник наукових праць здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету (приурочено до 90-річчя КДПУ).* Кривий Ріг, 2020. С. 116−119.

68. Сівачук А. Л. Формування мотивації учіння засобами мобільних технологій. *Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології у 84 виробництві та освіті*: стан, досягнення, перспективи розвитку: матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Черкаси, 2020. С. 162−167.

69. Співаковський О. Методика застосування ІКТ у початковій школі. *Початкова освіта*. 2013. №18-19. С. 39−47.

70. Стеценко А. Використання ІКТ в навчально виховному процесі. URL: https://vseosvita.ua/library/vikoristanna-ikt-v-navcalno-vihovnomu-procesi55148.html

71. Страцинська В. Комп'ютер − наш помічник у навчанні. *Завуч*. 2007. № 10. С. 7−9.

72. Терещук С. І. Технологія мобільного навчання: проблеми та шляхи вирішення. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. 2016. Вип. 138. С. 178–180.

73. Ткаченко Л. Психолого-педагогічні особливості учнів молодших класів у процесі навчальної діяльності. *Педагогічні науки*: збірник наукових праць. 2015. Вип. 67. С. 148−152.

74. Ткачишина О. Р. Вплив комп'ютерних технологій на розвиток особистості.URL:https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/5379/2/O_Tkachyshyna_NCHNPU_7(31)_IL .pdf

75. Урбанська Л. Мотивація учнів до навчання і саморозвитку. *Завуч*. 2011. № 9. С. 3−6.

76. Федько О. Мотив і мотивація. *Завуч*. 2006. № 26. С. 2−6.

77. Чабанна Н. Полященко І. Мультимедія на уроці. *Завуч*. 2008. № 27. С. 13−15.

78. Чала М., Бігун І. Інформаційні технології в школі. *Завуч*. 2008. № 15. С. 6−8.

78. Шиян Р. Типова освітня програма URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2020/11/20/Shiyana.pdf

79. Юдина Н. О. Особливості дослідження мотивації навчання учнів молодшої школи. *Обдарована дитина*. 2016. № 9. С. 41–61.

80. Bratitsis T. Knowledge and Learning. Children's motivation and collaboration via computer while creating digital stories. *International Journal* of 2012. № 3. P. 239–258.

81. Collins M. A., Amabile T. M. Motivation and creativity. *Handbook of*

Creativity. R. Sternberg (ed.). Cambridge, 2023. P.320.

82Graber H. E. The self-construction of the extraordinary. Sternberg R. et al. (eds.) *Conceptions of gifted-ness*. Cambridge : Cambridge University Press, 2021. P. 247–266.

83. Information and Communication Technology (ICT) in Special Needs Education. URL:https://www.european-agency.org/sites/default/files/informationand-communication-technology-ict-in-special-needs-education-sne_ict_sne_en.pdf

84. Ivanov S. *New technologies approach to E-learning. UNITECH-09: International scientific conference* (Bulgaria, Gabrovo, 20-21 november 2019). Proceedings. Vol. III. Gabrovo: University publishing house «V. Aprilov», 2019. С. 469−474.

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета для оцінки рівня шкільної мотивації молодших школярів (Н. Лусканова)

1. Тобі подобається в школі?

а) так;

б) не дуже;

в) ні.

2. Уранці ти завжди з радістю йдеш до школи чи тобі часто хочеться залишитися вдома?

а) іду з радістю;

б) буває по-різному;

в) частіше хочеться залишитися вдома.

3. Якби вчитель сказав, що завтра до школи не обов’язково приходити всім учням, ти б пішов до

школи чи залишився б вдома?

а) пішов би до школи;

б) не знаю;

в) залишився б удома.

4. Тобі подобається, коли відміняють уроки?

а) не подобається;

б) буває по-різному;

в) подобається.

5. Ти хотів би, щоб тобі не задавали ніяких домашніх завдань?

а) не хотів би;

б) не знаю;

в) хотів би.

6. Ти хотів би, щоб у школі залишилися лише перерви?

а) ні;

б) не знаю;

в) хотів би.

7. Ти часто розповідаєш про школу своїм батькам і друзям?

а) часто;

б) рідко;

в) не розповідаю.

8. Ти хотів би, щоб у тебе був інший, менш суворий учитель?

а) мені подобається наш учитель;

б) точно не знаю;

в) хотів би.

9. У тебе в класі багато друзів?

а) багато; б) мало; в) немає друзів.

10. Тобі подобаються твої однокласники?

а) подобаються; б) не дуже; в) не подобаються.

Опрацювання результатів:

За кожен варіант «а» – 3 бали, варіант «б» – 1 бал, варіант «в» – 0 балів.

25–30 балів – сформоване ставлення до себе як до школяра, висока навчальна активність.

20–24 бала – ставлення до себе як до школяра практично сформоване.

15–19 балів – позитивне ставлення до школи, але школа більше приваблює поза навчальними

сторонами.

10–14 балів – ставлення до себе як до школяра не сформоване.

Менше 10 балів – негативне ставлення до школи.

Додаток Б

Діагностика мотивації учіння за тестом «Типологія мотивів учіння «Сходинка спонук».

Інструкція до тесту.

Учитель. Давай побудуємо драбинку, яка називається «Навіщо я вчуся». Прочитай, що написано на картках (написано, навіщо школярі навчаються в школі). Але нас цікавить не те, для чого всі вчаться, а для чого вчишся ти сам, що для тебе найголовніше. Вибери картку, де написано найголовніше. Це буде перша сходинка. З решти карток знову вибери ту, де написано найголовніше, - це друга сходинка (поклади її нижче першої). Продовжуй будувати самостійно. Учням пред'являються на окремих картках наступні 8 тверджень, які відповідають 4 пізнавальним і 4 соціальними мотивами: Тест 1. Я вчуся для того, щоб все знати. 2. Я вчуся, тому що мені подобається процес навчання. 3. Я вчуся для того, щоб отримувати хороші оцінки. 4. Я вчуся для того, щоб навчитися самому вирішувати завдання. 1. Я вчуся, щоб бути корисним людям. 2. Я вчуся, щоб учитель був задоволений моїми успіхами. 3. Я вчуся, щоб своїми успіхами радувати батьків. 4. Я вчуся, щоб за мої успіхи мене поважали товариші.

Обробка та інтерпретація результатів тесту.

Проаналізувати, які мотиви займають перші 4 місця в ієрархії. Якщо 2 соціальних і 2 пізнавальних, то робимо висновок про гармонійне поєднання. Якщо ці місця займають 3 або 4 мотиви одного типу, то робиться висновок про домінування даного типу мотивів учіння.